

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V. Váczi körút 23.

hova minden küldemény intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 3 frt —
Fél évre 4 » —
Negyedévre 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

M E G J E L E N I K M I N D E N P É N T E K E N .

Tartalom:

Tehát kibuvás! Irta: Dr. Vázsonyi Vilmos. — Bizonyosságul és emlékeztetőül. — A receptió ügye a szabadelvű pártkörben. — Á XI. községkerület gyűlése. — Az orosz zsidók igaz világitásban — Török zsidók ünnepe. Haber Samutól. — Magyar zsidó családok. Irja: Dr. Lázár Béla. — Az erősek. Bernstejn A. elbeszélése — Irodalom. Alföldi Gyulától. — A jövő zsidó gimnázium és alapítója — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1892. május 22.) 5652 Ijjar hó (29 napos) 25-ike. Hétfő 26-ika. Kedd 27-ike. Szerda 28-ika. Csütörtök 29-ike.
Péntek Szivan hó (30 napos) 1-je. (Roschhódes)
Szombat 2-ika. Hetiszidra: Bamidbor. Haftorah: Hosea 2-ik fejezete.

Tehát kibuvás!

Kezd derengeni. Lehull a sűrű fátyol a kormány gondosan leplezett szándékairól és a magyar liberalizmus sugarai által megvilágítva, egész impozáns fényében előttünk áll a kormány programja. A kétkedők immáron megnyugodhatnak; a mit a mult béten még kérdés alakjában velettünk fel, ma a bizonyossághoz közel áll. Ma nem kérdezem többé, mint multheti cikkemben, megoldás-e vagy kibuvás, kimondhatom már: kibuvás!

A magyar liberalizmus, melyet azon halálos veszedelem fenyegetett, hogy kénytelen lett volna már egyszer liberalisan cselekedni, jól felhasználta azt a gondolkodási időt, melyet mozgalmunk méltóságteljes dőcögése biztosított számára és a kifogás: többszörös bástyájával övezte magát körül a felekezeti egyenjoguság követelése ellen. Az első bástya: a receptiót nem lehet gyorsan keresztülvinni, mert szabályozni kellene a zsidó felekezet viszonyát az államhoz és a többi felekezethez, már pedig ez alapos tanulmányozást igényel. A második: az áttérés és házasság kérdését csak a polgári törvénykönyv családjogi részében lehet szabályozni, tehát várni kell, míg ez megszületik. Az első bástyát Csáky gróf építette a másodikat

Szilágyi Dezső és mindketten az »élénk helyeslés« jól kiérdemelt jutalmában részesültek kitünően sikerült munkájukért.

Ezek a bástyák valóban szilárdak, megdönteni ezeket nem lehet csak — elfujni.

Évtizedek teltek le az emancipáció óta, évtizedek tarták fel a zsidó felekezet alárendelt helyzetének hátrányait, hónapok óta foglalkoztatja a zsidó felekezet egyenjogusági mozgalma a felekezetet és a közvéleményt, — de Csáky grófnak még idő kell a tanulmányozásra. Ez a szerénység és önkicsinylés oly megható példája államférfiúnál, melyre még soha példa nem volt. Mi esdve kérjük a kultuszminiszter urat, hogy ne kicsinyítse önmagát; az ő nagy szellemi képességei mellett elég ideje volt már a kérdés megértésére, tanulmányozására, az ő alkotó ereje gyorsan a megoldás felé viheti.

Tanulmányozni! Ki ne ismerné ezt a leghasználtabb szót a magyar politika szótárában? Ha valamely kellemetlen ügyet kiméletesen akarnak félretenni, azt »tanulmányozni« szokták. A »tanulmányozás« az elsőrendű politikai temetés. Ilyen szép és elegans temetést akar Csáky gróf rendezni a felekezeti egyenjoguság ügye számára. Valóban nagylelkűség egy liberalis miniszter részéről és nagy megliszteltetés a zsidó származásu halottnak.

Ugy beszél a kultuszminiszter a recepcióról, mintha ezt a szót, ezt a közjogi fogalmat a zsidóság csak éppen mostanában fedezte volna fel, mintha a bevetség valami egészen új dolog volna Magyarországon, melyet éppen ezért alaposan tanulmányozni kell. Egész egyházpolitikánk a bevetség rendszerén nyugszik, törvényünk van a bevett keresztény vallásfelekezetek viszonyosságáról, a bevetség fogalma, a bevetség tartalma és következményei tisztán állanak mindenki előtt és a tételes jog által vannak szabályozva. Mit kíván a magyar zsidóság? Egyszerűen azt, hogy a bevetség tisztázott fogalmát reá is átvigyék és az 1868: 53. tcz.-nek rendelkezését, mely a bevett keresztény vallásfelekezetek viszonyosságát szabályozza, terjeszszék ki reá is. Nem azt kéri tehát a magyar zsidóság, hogy számára egy külön törvényt külön normákkal alkossanak, csak azt akarja, hogy a már létező törvény szabványait ezentúl reá is alkalmazzák. Nem új törvény alkotásáról, hanem egy létező törvény kiterjesztéséről van szó. Erre pedig elégséges egyetlen törvényszakasz, mely egyszerűen kimondja, hogy a zsidó felekezet bevettnek nyilvánítottatik és ezentúl az 1868: 53. tcz. rendelkezése reá is vonatkozik.

Egyetlen pillantás az 1868.: 53. t. cz. szakaszaira és világosan áll előttünk ama kifogás alaptalansága, hogy a bevettséget azért nem lehet gyorsan megadni, mert szabályozni kell a zsidó felekezet viszonyát a többi felekezethez. Hiszen az 1868.: 53. t. cz. huszonkét szakaszában egyebet sem tesz, mint szabályozza a felekezetek viszonyát egymáshoz és az államhoz. Egyetlen szakaszért esengünk, mely kimondja, hogy a mi felekezetünk is bevett felekezet és az a szabályozás, melyet az 1868.: 53. t. cz. megállapított, egy csapással reánk is kiterjed, tisztázva lesz viszonyunk a többi bevett felekezethez és az államhoz.

Nincs az 1868.: 53. t. cz. szakaszai közt egyetlenegy sem, melyet a zsidó felekezetre kiterjeszteni nem lehetne. Az első szakasz kimondja, hogy mindenkinek szabadságában áll más hitfelekezet kebelébe áttérni, a 2—8. szakasz pedig az áttérés formáját szabályozza. Avval az egy szóval, hogy a zsidó felekezet is

bevettnek nyilvánítottatik, megszűnik az áttérési tilalom és szabályozva van az áttérés a zsidó felekezet és a keresztény bevett felekezetek közt. A 9.—17. szakaszok a vegyes házasságról intézkednek, kimondva azon elvet, hogy »vegyes házasságok bármelyik fél papja előtt érvényesen köthetők.« A házasság kérdése sem alkalmas tehát kibuvónak, mert bevetségünk kimondásával elvben a valláskülönbség megszűnt házassági akadály lenni.

Ha a zsidóságnak ennyi elég, minek fáj a kormánynak a mi fejünk, minek beszél egyre a vegyes házasság gyakorlati megvalósításáról, holott eddig nem hangzott fel egyetlen epedő hang sem a zsidóság köréből a vegyes házasság gyakorlati megvalósítása után. Mint polgárok barátai lehetünk a polgári házasságnak, miként hive vagyok magam is, de mint a zsidó felekezet tagjai önérzetünk csorbitása nélkül nem koldulhatjuk ki az összeházasodás szabadságát. Nem tolakodunk. Az összeházasodás tilalma éppen úgy éri a keresztény felekezeteket, mint minket, éppen úgy kell nekik, mint nekünk. A vegyes házasság nem specziális zsidó felekezeti érdek, célzatosan elferdíti mozgalmunk irányzatát, aki úgy tünteti fel, mintha a zsidóság azért állott volna talpra, mert vehemenciával megszállta a vegyes házassodás vágya.

Bárhogy szabályozza annak idejében a házassági jogot a kormány, arról eleve meglehet győződve, hogy a zsidó felekezet feltétlenül és készségesen alárendeli magát az állami szempontoknak, mert ezt a felekezetet az államiság attributumainak őszinte elismerésében felekezet felül nem mulja. De nem kell a kérdéseket célzatosan összekuszálni; nem nyílt eljárás azt hitetni el velünk, hogy a családjog egyenesen a mi kedvünkért készül és reánk uszítani az egész klérust, melyben akarva-akaratlan azt a véleményt kelti a kormány, hogy a jogait megnyirbáló családjogi kodifikáció főleg zsidó sürgetésre létesül.

Mi nem vegyes házasságot kérünk, hanem kérjük azt, hogy felekezetünk léte a jog szilárd alapjára helyeztessék, míg eddig rendeletek és szokás intézkednek róla; kívánjuk azt, hogy a

mi felekezetünk is közjogi személyiséggel ruháztassék fel, míg eddig a magánjogi alakulat bánásmódjában részesült. Illő csodálkozással veszünk tehát arról tudomást, hogy a kormány féket nem ismerő hatalmas liberalizmusa nem elégszik meg avval, hogy a bevetség kimondásával a vegyes házasság elvben biztosításék, hanem a polgári törvénykönyvben a gyakorlati megvalósítást is keresztül akarja vinni: de mi nem vagyunk követelők, mi tökéletesen megelégszünk, ha egyetlen szakasz felekezetünket bevettnek nyilvánítja és reá az 1868.: 53. t. cz. szabványait kiterjeszti. Esdve kérjük a kormányt, hogy ne szeressen agyon minket és ne legyen zsidóbb a zsidóknál.

Láttuk, hogy az 1868.: 53. t. cz. tizenhét szakasza minden nehézség nélkül alkalmazható a zsidó felekezetre. Így vagyunk a többi hét szakasszal is. Pontról-pontra ki lehet mutatni, hogy az 1868.: 53. t. cz. egyszerűen kiterjeszthető a zsidó felekezetre, külön zsidó konfesszionális törvény szüksége nélkül.

Az 1868.: 53. törvénycikket, mely 24 szakaszban szabályozza a bevett keresztény felekezetek viszonyait meglehetősen rövid idő alatt készítették, hiszen e törvény keletkezése ugyszólván egybeesik az alkotmányos korszak kezdetével. Ha egy 24 szakaszos, új szabályokat tartalmazó törvény megalkotására olyan kevés »tanulmányozás« kellett, mire való az a hosszú idő egy egyetlen szakaszból álló törvény készítésére, mely egyebet sem tesz, mint hogy a már létező szabályozást a zsidó felekezetre is kiterjeszti?

Egyetlen törvényszakaszcól van szó, nem többről. Midőn az 1848.: 20. tcz. bevette az unitária vallást, egyetlen szóval sem mondott róla többet, mint azt: »Az unitária vallás törvényes bevett vallásnak nyilvánittatik.« Nem tartotta szükségesnek ezek után külön szabályozni az unitária vallás viszonyát a többi felekezethez és az államhoz, hiszen a bevetség megadott és tisztázott fogalmának kiterjesztésével az unitária felekezetre, meg volt adva és szótlanul egyuttal e felekezet viszonya is az államhoz és a felekezetekhez.

Az emberek tudatlanságára épít, a ki azt

hirdeti, hogy a bevetség megadása komplikált viszonyok tanulmányozását és hosszas megfontolást igényel. A kérdés egyszerű, megoldása könnyű, csak akarat kell hozzá és az a liberalizmus, mely nem oly bőkezű a naiv lelkekre számító frázisokban és nem oly fukar a liberális tettekben.

Csáky gróf az alapos tanulmányozások szeretetével, Szilágyi Dezső pedig a polgári törvénykönyvvel akar irt csepegtetni sebeinkre. A polgári törvénykönyv: ez a kifogások második bástyája. Értéke fölér az első kifogással. Már mult heti cikkemben kifejtettem erről nézetemet és csak ismétélhetem, hogy a polgárok magánjogi viszonyait szabályozó törvénykönyvben egy felekezet közjogi helyzetét tisztázni nem lehet. Az igazság ez: A bevetség jóformán mindazt megadja nekünk, a mit a polgári törvénykönyv szabályozása hozhat, de a polgári törvénykönyv nem adhat bevetséget, nem enyésztheti el a különbséget a mi felekezetünk és a többi felekezet közjogi állása közt.

Mit szóljunk ezek után, midőn Szilágyi Dezső komoly ünnepélyességgel felhívja az »izraelita polgártársakat«, hogy legyenek meggyőződve a kormány szabadelvűségéről és reméljék biztosan, hogy a kérdés a jogegyenlőség követelményei szerint fog megoldatni? Engedelmeskedjünk a hatalmas kormányférfiu felszólításának, mit is tehetnének mást az ország másodosztályu polgárai: engedelmeskedjünk, tápláljuk a meggyőződést és a reményt az emberi kor legvégső határáig, azután szent örökségképpen hagyjuk gyermekeinkre, szükségük lehet még nekik is a reményre, a meggyőződésre, ha a magyar liberalizmus nem változtatja természetét!...

Eddig a szabadelvű párt klubja volt a nyilatkozások színhelye. Kíváncsian várjuk, miként fog viselkedni e kérdésben a képviselőház maga. Méltán elvárhatjuk, hogy azok, a kik minden presszió nélkül — mert reverzálist zsidó választók nem követeltek — a választások alatt megígérték ügyünk támogatását, nem fogják megragadni az alkalmat, hogy a kormány által kijelölt alapon ígéretük teljesítése alól kibujjanak. Joggal megkövetelhetjük, hogy azon

képviselők, a kik velünk egy vallást követnek, egész hévvel és erélylyel szálljanak sikra felekezetünk becsületéért. Ha ezt nem tennék, nem fogunk nekik többé figyelmeztetésünkkel alkalmaflankodni és egész töredelmesen bocsánatot fogunk kérni tőlük, hogy zsidóknak mertük őket tartani. Most még bátrak vagyunk képviselő hitsorsosainkat arra figyelmeztetni, hogy a felekezeti egyenjoguság kérdésében a pártfegyelem domináló szempont nem lehet és elég naivak vagyunk tőlük elvárni, hogy azon esetre, ha a kormány kötelező ígéretet nem tesz, odahagyják azt a pártot, mely őket ugyan bizottsági elnökségekkel és egyéb kitüntetésekkel tiszteli meg, de felekezetüket becsülni nem képes.

Figyelemmel fogjuk kísérni, milyen magatartást követ a vitában az ellenzék. Meglátjuk, igyekezik-e majd sarokba szorítani a kormányt a felekezeti egyenjoguság kérdésében, törekszik-e kimutatni magatartásának erkölcsi gyengéit és logikai fogyatkozásait. Sokkal kisebb kérdésekben szenvedélylyel rohanta meg a kormányt, ha most hallgat, vagy kelleetlenül lép akcióba, érteni fogjuk, hogy mi ennek a jelenségnek az oka. Örömmel vettük tudomásul, hogy Irányi Dániel ismét benyújtotta határozati javaslatát a vallásszabadság ügyében. De ezen határozati javaslat mellé egy másik határozati javaslat benyújtását várjuk az ellenzékétől, melyben addig is, míg a vallásfelekezetek egyenjogusága általános szabályoztatnék, a zsidó felekezet bevételeit sürgeti. Ha nem lehet elérni többet, a szabadság őszinte híve megkísérli, kivívni a kevesebbet és nem nézi az elvek felhői közt lebegve nyugodt mosolygással a konkrét életnyomorúságait. A zsidó felekezet 700,000 tagja az, mely a vallásszabadság hiányát a legnagyobb mértékben érezi, kívülük még néhány száz baptista az, akinek a vallásszabadság javára szolgál. Ha tehát nem lehet kivívni a vallásszabadságot a 700 ezer zsidó és a pár száz baptista számára, de el lehetne érni a 700 ezer zsidó sérelmeinek orvoslását bevetttségük kimondásával, az elvek igaz szeretete azt követeli, hogy a zsidó felekezet bevetttségeért éppen olyan hévvel szálljanak sikra, mint az általános vallásszabadságért.

Lafayette, midőn a francia képviselőház 1831-ben azon vitázott, vajjon 200 vagy 240 frank legyen-e a választói census, bár az általános választói jog híve volt, nem vonult félre a harczból, hanem miután álláspontját győzelemre juttatnia nem sikerült, egész befolyásával a 200 frankos census mellett foglalt állást, mondván, hogy lelkének jól esik, ha csak egy vonallal is közelebb hozhatja az országot álláspontjához. Így cselekedett a szabadság nagy, szeplőtlen alakja. És így cselekszik mindenki, aki az elveket nem ürügyként használja fel arra, hogy a harczból félre álljon, hanem minden eszközzel odatörekszik, hogy részben vagy egészben azokat a megvalósítás felé vigye.

Bármi legyen a kultuszvita eredménye, a mi felekezetünk egyenjoguságának ügye a napirendről lekerülni többé nem fog. A »tanulmányozó« liberalizmusnál minden esztendőben bekapogtatunk és megkérdezzük, vajjon már végére jutott-e tanulmányainak. Azok, akik a magyar zsidóságot tespedéséből felébresztették, a kik egyenjoguságának mozgalmát kezdeményezték, megalkuvás és csüggedés nélkül folytatni fogják a harczot. Küzdeni fognak törhetetlenül, bár körülombolja őket a külellenség gyűlölete, lábalk alatt ingadozóvá teszi a talajt a belső áskálódás és bár gyanusítják tiszta törekvéseiket azok, akik a becsület híján a becsületes törekvést megérteni képtelenek.

Dr. Vázsonyi Vilmos.

Bizonyságul és emlékeztetőül

két lajstromot iktatunk ide, melyre különösen a képviselőház szives figyelmét bátorlunk felhívni. Az elsőben fel vannak sorolva a zsidó hitközségek, melyek örömmel és lelkesedéssel elhatározták, hogy beállanak a zsidó felekezet egyenjogusításáért küzdők sorába. Ha vagyont, intelligentiát, képességet, magyarságot veszünk tekintetbe, tulás nélkül állithatjuk, hogy képviselve látjuk itt a magyar zsidóság nyolcz tizedét. De számra nézve is impozáns a hitközségek összege, melyet lajstromunk bemutat. Nem áll, hogy az orthodoxia távol maradt a mozgalomtól, még kevésbé áll, hogy vele szemben ellenséges állást foglalna el. Csak annyi igaz, hogy az orthodoxia vezetése — gyalázatára legyen mondva — mint hajdan az egyiptomi rab-

szolgaságból való felszabadulás ellen pártütők, ellenállásra izgatta az orthodox hitközségeket azzal a mozgalommal szemben, mely a zsidó vallásnak a többi vallások sorába való törvényes felemelését, egy régi, persze nem maga okozta föltől való megtisztítását tűzte ki céljául. De minden izgatás ellenére számos orthodox hitközség — dicséretökre legyen ideiktatva — mint a lajstrom mutatja, épp oly odaadással és buzgósággal tette a magáévá a receptió ügyét, mint többi testvérei. Még nagyobb azon orthodox hitközségek száma, hol nem ugyan a hitközség mint olyan, hanem tagjai nagyobb-kisebb része írta zászlajára felekezetünk bevételeit és ezt kérelmezni is kész.

Másik lajstromunk nem szorul magyarázatra. Azoknak a tisztelt képviselőknek névsorát tartalmazza, kik megválasztatásukkor vagy után tudomásunk szerint (mert valószínűleg többen is tették) megígérték, hogy a képviselőházban szószólói lesznek ügyünknek, a liberalismus ügyének. Im' itt az alkalom, a kultusvita alatt kétségtelenül szóba kerül a zsidó vallás receptiójának kérdése. Szólaljanak fel mellette és szolgálatot tesznek a jog egyenlőség szent eszméjének.

A felekezetünkhöz tartozó képviselőket e lajstromba fel nem vettük. Az intelligentiával karöltve jár az önérvet. A receptió hiányát és ennek a hiánynak megszügyenítő voltát is felekezetünk legintelligensebbjei érzik legintenzívebben. A felekezetünkbeli országgyűlési képviselők ennél fogva, kik legjobbaink köréből kerülnek ki, nagyon is a saját ügyükkel állanak szemben, midőn a receptió kivivásáról van szó. Arra tehát, hogy az ügy támogatására biztassuk őket, éppenséggel nincs szükség.

Ime a receptió mozgalmához csatlakozott zsidó hitközségek névsora:

Abauj-Szepesi, Abony, Alberti-Irsa, Alsó-Dabas, Alsó-Lendva, Apatin, Arad, Aszód, Apostag, Aranyos-Maróth, Adony, Ádánd, Abád-Szalók (orthodox), Alsó-Kubin, Árokszállás.

Baja, Balassa-Gyarmat (orth.), Bács-Kula, Baranya-Mágócs, Battonya, Báltaszék, Békés, Békés-Csaba, Besztercze (orth.), Budapest-Pest, Bonyhád, Bözöd-Ujfalu (orth.), Buttyin, Buda, Besztercebánya, Brassó, Bicske, Belatincz, Bács-Földvár, Beczkó, Balatonfő-Kajár, Buziás, Baán.

Csáktornya, Csepreg, Csorna (orth.), Csürgő, Czegléd, Csántavér, Csákvár, Csabrendek, Csongrád, Csermő.

Debreczen, Déva, Devecser, Dombóvár, Duna-Pataj, Duna-Pentele, Duna-Földvár, Dicső-Szt.-Márton (orth.).

Eger, Enying, Érsekujvár, Esztergom, Eperjes.

Facset, Felső-Iregh, Fogaras.

Gödöllő, Garam, Galgóc, (orth.) Gyoma, Gyöngyös, Győr-Györsziget, Gyula-Fehérvár, Gyula.

Hatvan, Hátszeg, Hernád-Vécse, Heves, Hódmező-Vásárhely, Holics, Homonna (orth.), Háromszék vármegye.

Igló, Ipolyság, Izsák (orth.)

Jászberény, Jász-Árokszállás.

Kunhegyes (orth.), Kun-Madaras (orth.), Kajászó-Szt.-Péter, Kalocsa, Kálóz, Kapolcs, Kaposvár, Kapuvár, Kassa, Karczag (orth.), Kenderes (orth.), Kecskemét, Keszthely, Kis-Kőrös, Kis-Bér, Kis-Ujszállás, Kis-Várda (orth.), Kolozsvár, Körmend, Körmöczbánya, Kőszeg, Kun-Félegyháza, Kun-Szt.-Miklós, Kurtics, Karánsebes, Kápolnás-Nyék, Kisucza-Ujhely, Komárom, Kun-Szt.-Márton (orth.)

Léva, Lippa, Liptó-Szt.-Miklós, Liptó-Rózsahegy, Lovasberény, Lugos, Losoncz, Luki, Lőcse.

Makó, Marczali, Marosvásárhely, Mátészalka, Mohács, Mohol, Monor, Mosony, Mezőtúr, Mezőberény, Muraszombat, Miskolcz (orth.), Moór.

Nagy-Atád, Nagy-Becskerek, Nagy-Kanizsa, Nagy-Károly, Nagy-Kikinda, Nagy-Várad, Nagy-Vászony, Német-Palánka, Nyiregyháza, Nyitra, (orth.), Nagy-Bittse, Nagy-Bajom, Nagy-Báród (orth.), Nagy-Káta, Nagy-Szalonta, Nagy-Szt.-Miklós, Nagyszombat, Nagy-Enyed (orth.), Nagy-Kőrös, Nyirbátor, Nagy-Buttyin.

Oravicza, Ó-Buda, Orsova, Ó- és Uj-Verbász, Orosháza, Ó-Gyalla, Ó-Kanizsa, Ó-Becse, Öcsöd (orth.).

Paks, Pancsova, Pécs, Pécska, Pécsvárad, Puchó, Pozsony, Privigye, Pacsa.

Rajecz, Rima-Szombat (orth.), Rozsnyó, Rohoncz, Rábahidvég (orth.), Ráczeke.

Sárbogárd (orth.), S.-A.-Ujhely, Siklós, Simánd, Sopron, Szabadka, Szakolcza, Szegszárd, Székes-Fehérvár, Szenicz, Szepes-Váralja (orth.), Szolnok, Szigetvár, Szt.-Gotthard, Szombathely, Szucsán, Szepesi-Szt.-György, Somogy-Szil, Szászváros, Szentés, Szarvas, Sürmeg, Selmezbánya, Szeged, Szeghalom, Soroksár, Szirák, Siófok, Szent-Endre, Szepesi (orth.)

Tápió-Bicske, Tapolcza, Trecsén, Temesvár (három hitközség), Tenke, Tisza-Földvár, Tolna, Tiszolcz, Topolya, Tisza-Szt.-Imre (orth.), Tisza-Süly (orth.), Török-Kanizsa, T.-szt.-Miklós, Turdossin, Tur.-szt.-Márton, Tamási, Tata-Tóváros, Tisza-Derzs (orth.), Tolcsva (orth.), Tót-Györk, Tisza-Beő (orth.), Tót-Próna, Túrkeve (orth.), Trecsén-Baán.

Uj-Pest, Ujvidék, Ungvár, Uj-Kécska, Uj-Verbász.

Vác, Vágújhely, Varannó (orth.), Varannó-Csermelye (orth.), Vasvár, Verebély (orth.), Verbecz, Veszprém, Vittencz (orth.), Vág-Besztercze.

Zala-Egerszeg, Zala-Lövő, Zala-Szt.-Gróth, Zombor, Zenta (orth.), Zsolna, Zólyom.

*

A receptió támogatását a következő országgyűlési képviselők ígérték meg :

Kormánypártiak: Antal Gyula, Antunovics József, Andrassy Sándor gróf, Andrassy Gyula gróf, Andrassy Tivadar gróf, Atzél Béla báró; Beles János, Berzeviczy Albert dr., Bogdán Virgil, Beksics Gusztáv. Balázsy Antal, Barcsay Kálmán; Csígyó Pál; Demko Pál dr.; Fabinyi Teofil, Falk Miksa dr., Filtsch József; Görgei Béla, Gromon Dezső, Gyürky Ábrahám gr.; Hegedüs Sándor, Horváth Béla; Konkoly Thege Sándor, Kubinyi Árpád, Klobusitzky János, Kajuch József; Münnich Aurél dr., Morzsányi Károly dr., Mohay Sándor, Molnár Béla dr., Matuska Péter; Nikolics Fedor báró, Neuszedler Károly; Perczel Dezső, Perényi Péter báró, Podmaniczky Frigyes br., Popovics Vazul; Szalavszky Gyula dr., Sigmond Dezső, Stajevics János, Sréter Alfréd, Schober Ernő, ifj. Szász Károly, Szabó mre; Tuba János, Terényi Lajos; Vadnai Károly, Vermes Béla; Zákó Milán. Összesen 49.

Nemzeti pártiak: Apponyi Albert gróf, Beöthy Ákos, Bujanovits Sándor, Bernáth Béla, Balogh Géza; Deésy Zoltán; Gaal Jenő dr.; Horánszky Sándor, Horváth Gyula, Hódossy Imre, Hock János, Horváth Lajos; Reiter János, Veszter Imre. Összesen: 14.

Független és 48-as pártiak: Chernel Gy.; Eötvös Károly, Endrey Gyula; Farkas Balázs; Heckenast Gusztáv; Károlyi Gábor gr.; Madarász Imre, Madarász József, Majthényi István, Meszlényi Lajos; Polonyi Géza; Szluha István; Tompa Antal; Várady Károly. Összesen: 14.

48-as pártiak: Komjáthy Béla; Szalay Imre; Ugron Ákos. Összesen: 3.

Azon képviselők száma, kik a zsidó felekezet egyenjogúsítása mellett nyilatkoztak, összesen 49 + 14 + 14 + 3 = 80.

Irodalom.

Gedenkblätter hervorragender jüdischer Persönlichkeiten des XIX. Jahrhunderts... Ezen Lipszében (Grieben Th.) megjelent 92 oldalt tevő füzetben Kayserling M. dr. 157. századunkban áldásosan működött zsidó férfiak rövid életrajzat közli, kik szűkebb, vagy tágabb körben kiváló befolyást gyakoroltak kortársaikra s felekezetünkre. Némelyek, mint a felekezet lelkes bajnokai, annak jogaiért, méltóságáért becsületéért küzdöttek, mások a tudomány, vagy a művészet csarnokában biztosítottak maguknak emléket, néhányan a jótékonyság terén örökölték meg nevüket. Első sorban a serdülő ifjuságnak szánta e füzetet szerző, hogy kegyelettel őrizze felekezete nagyjainak emlékét. Hazánk szülöttei közül fel vannak említve: a Csurgóban született Benedikt Márkus (R. Mardochai Binet), a hírneves morvaországi főrabbi, kit nemcsak tanítványai s hitrokonai tisztelték, hanem fejedelmek és uralkodók is. A Pozsonyban született Cohn Albert, ki hitsorsosai

érdekében többször utazott Afrikába s a szent földre s mint a párisi Rothschild titkára nagy érdemeket szerzett jótékony egyletek s intézetek alapítása körül. A pozsonyi születésű Dukas Lipót, ki a zsidóság irodalmának tett kiváló szolgálatokat. A Kismartonban született Éger Akiba, kit, mint világhírű talmudtudóst tisztel az utókor. A felekezetnek kiváló szolgálatokat tett stomfai születésű Hirschler Ignác dr. A Vágújhelyen született Horn Ede, ki változatos életét, melyben felekezete jogaiért küzdött, mint államtitkár fejezte be. A lipót-szt. miklósi születésű Hübsch Adolf, ki mint kiváló hitszónok és tudós halt meg New-Yorkban. A nagy-kanizsai születésű Szántó Simon ki 22 éven át szolgálta felekezete ügyeit az általa alapított bécsi betilapban. A Pozsonyban született Todesco Hermann, aki rendkívüli jótékonysága által örököltette meg nevét, éveken keresztül naponta 100 szegényt táplálva valláskülönbség nélkül. Ő alapította a pozsonyi jőnevű zsidó iskolát s a badeni zsidó kórházat.

A külföldön született, de hazánkban működött kiváló férfiak közül fel vannak sorolva: Chorin Áron, ki 55 éven át volt Arad rabbija s első hazánkban, ki istentiszteleti s egyéb újításokért alapos tudományos készültséggel szállt síkra. A Kanizsa, Pápa s e nyegedszázadon át Szegeden működött Löw Lipót, az első magyar szónok s leghíresebb tudós hazai papjaink közül. Meisel W. A., a nagynevű pesti szónok, ki jótékony egyletek alapításán is nagy sikerrel fáradozott. Schreiber Mózes (R. Mose Szofer), ki 32 éven át volt pozsonyi főrabbi, hírneves talmudtudós, kiből ezernél több tanítvány tisztelte nagy mesterét s jóakaróját.

Néhány sorban igen ügyesen s behatóan jellemzi szerző a bemutatott férfiakat, úgy hogy minden olvasó jó és hű képét nyeri életük s működésüknek. Mutatóul közöljük Horn Ede méltatását. »Horn (Einhorn) Ede (Ignác) szül. 1825 szeptember 25-én (Tischler 13) Vág-Ujhelyen, meghalt 1875. november 2-án (Chesvan 4.) Budapesten, élete igen változatos volt. A talmudstudiumnak szentelve magát, több zsidó folyóirat munkatársa, majd a Pesten fennállott reformközség szónoka s egy a reform irányt képviselő lap szerkesztője volt. Egy fiatal szív lelkesedésével vett részt a magyar szabadságharcban, zsidó táborig pap lett, s a kapitányi rangot nyerte el. Az osztrák kormány üldözései elől Lipszében menekült, ahol a magyar szabadságharcosok életrajzeit s a »zsidók történetét Magyarországon« adta ki, egyidejűleg a nemzetgazdászati tanulmányozta. Innen Brüsszel, Amsterdam s Párisba ment, ahol ujságírással foglalkozott s egy nagy nemzetgazdászati művel az akadémia nagy díját nyerte el. Magyarországra visszatérve a képviselőház tagja s egy német hírlap szerkesztője lett, hat hónappal halála előtt pedig államtitkárnak neveztetett ki. Már mint ifjú síkra kelt a zsidók egyenjogúságáért s részt vett Párisban az Alliance Israelite Universelle alapításában. A szélső reformhoz tartozva,

útazott, Szombathelyre levelet menesztett hozzá, melyben megváltozott szándékáról értesítette és a melyben többek között (a levél németül van írva; úgy látszik ezen a nyelven könnyebben írt) ezeket írta:

„Félre ne értse visszavonulásomat. Nézetem az antisemitizmusról legkevésbé sem változott. S a s k a j á r á s e z, m e l y e l l e n k ü z d e n i m i n d e n i g a z h a z a f i k ö t e l e s s é g e. Kétszeres kötelesség ez nálunk, Magyarországon, hol az izraeliták tulnyomó része annyira egybeforrt a nemzettel gondolkodásban és érzésben és a hol, t a n u s á g o t t e h e t e k r ó l a é n, már 36 év előtt oly nagy részt vettek ki maguknak a nemzet szent harcaiból. Nem csak rokonszenvűkkel és nemcsak pénzükkel, hanem vérükkel is védelmezték a megtámadott magyar hazát, melynek fegyveres védelmezésére nagyrészt önként és lelkesedéssel vállalkoztak. Ismertem néhány zsidó katonát, kik a honvédség legbátrabbjai közé tartoztak. Magyarországon az antisemitizmus egyenes testvérgyilkosság és már csak azért is vállalkoznám az ön által tervbe vett jelöltségre, hogy meggátolásában közreműködjem. De nem tehetem egy oknál fogva, melyben ma Falk Miksa barátom is, kinek nézetére nagy súlyt fektetek és kivél, mint említé, ön is értekezett, megerősített. 17 éve, hogy Deák politikáját magamévá tettem és hű és meggyőződött híve vagyok az örökségébe lépett szabadelvű pártnak is, ha mindjárt a legnagyobb szimpatiaival kísérem is a függetlenségi párt ideális törekvéseit. Meggyőződés ellen cselekedném, ha függetlenségi párti programmal lépnék fel“.

— **Nyilatkozat.** Fodor Márton dr. karczagi ügyvéd, a f. hó 8-ikán Karczagon megtartott orth. értekezleten kiküldött bizottság alelnöke, a következő sorokat intézte hozzánk: „Igen tisztelt szerkesztő ur! Van szerencsém az alábbi soroknak becses lapjában leendő közzétételére tisztelettel felkérni: A „Zsidó Híradó“ mult heti számában közli, hogy a karczagi rabbi a kerületéhez tartozó fiók-hitközségeket egy értekezletre hívta össze, hol azonban csak kevesen jelentek meg és azon határozat hozatott, hogy a karczagi izr. hitközség az orthodoxia-kötelékéből kilép és congr. hitközséggé alakul,* több az ezen rabbikerülethez tartozó fiókhitközségek a határozathoz nem járultak és a vallásügyi miniszter urnál külön orth. anyakönyvi kerületet fognak kérelmezni. Alantírt, ezzel szemben, ezennel kijelentem, hogy a „Zsidó Híradó“ fenti közleménye minden valóságot nélkülöző rosszakaratu ráfogás, melyet ezennel a bizottság nevében visszautasítok, annak célja nem egyéb,

*) Régi taktika, mely remélhetőleg ezuttal nem fog sikerülni az orthodox iroda muflijainak. Ha melyik hitközség kritikára nyitja ki a száját, tüstént megteszik kongresszusinak, mint ilyen, «ki van közösítve a zsidósághól» (ezt még — a már-marosszigeti hitközség felével is megtették) mint ilyen aztán ártalmatlan. A fondorlat, reméljük, ezuttal nem fog beütni. Szerk.

mint az ország orth. hitközségeit, kik az általunk tervbe vett mozgalom iránt melegen érdeklődnek, alhireivel a hozzánk való csatlakozástól elrettenteni. Hogy a jelzett értekezleten kik jelentek meg és mily határozatok hoztattak, azt az „Egyenlőség“ mult heti számában már közöltem, azt ismételni feleslegesnek tartom. A karczagi izr. hitközség orth. volt, orth. ma is és az kíván lenni a jövőben is. — Végül, hogy a „Zsidó Híradó“ fenti közleményének csak egy szavát sem hagyjam megcáfolatlanul, kijelentem, hogy az érintett megyei orth. értekezletet nem a karczagi rabbi, hanem a karczagi izr. hitközség képviselőtestülete hívta egybe, mely értekezleten a karczagi rabbi ur épen az orthodox szellem megóvása céljából mint egyházi elnök vett részt. — Karczag, 1892. május 19. Kiváló tisztelettel lévén kész szolgálja

Dr. Fodor Márton, ügyvéd.

— **Baross Gáborról** közlik velünk a következő jellemző vonást: A bold. emlékü miniszter, aki felekezettünkkel szemben mindig igazságos volt, nemes gondolkodásának, szókimondó természetének és igazságszeretetének megyei tisztviselő korában is számos jelét adta. 1875-ben tagja volt ama rendezőbizottságnak, melynek a szabadságharcban elesett vitézek emlékére emelt szobor leleplezésének részleteit is meg kellett állapítania. Az egyik rendezőbizottsági gyűlésen heves vitába kaptak a fölött, vajjon tarthat-e rabbi emlékbeszédet, vagy sem. A többségnek nem kellett volna a zsidó pap szónoklata, de Baross olyan erélyesen szólt a zsidók méltó jussa mellett s olyan meggyőzően ecsetelte a szabadságharcban szerzett érdemeiket, hogy végre egyhangulag elhatározták, hogy a rabbi is szónokolhat. A szabadságharc halottjainak emelt szobornál így röhatta le Blumgrund N. H. rabbi is a kegyelet közös adóját.

— **Uj bíró** Baumgarten Károly dr. budapesti jeles ügyvédet, Baumgarten k.r. trvszéki bíró testvérét az igazságügyminiszter a budapesti keresk. és váltótörvényszékhez bíróvá nevezte ki.

— **Jubileumi alapítványok.** Az első magyar izr. betegsegélyző és temetkezési egylet 2000 forintos Ferencz József alapítványt létesített a koronázási forduló örömnapijára. Az alapítvány kamataiban azon szegény beteg egyleti tagok fognak részesülni, akik az alapszabályszerűleg nekik járó betegsegélyezést már megkapták. — Ő felsége koronázási jubileumának a budapesti „Zion“ egylet avval biztosított maradandó emléket, hogy 1500 firtos kórházi alapítványt létesített.

— **A nagyváradi izr. nőegylet** f. hó 15-ikén rendkívüli közgyűlést tartott, melynek egyedüli tárgyát az elnökasszony azon indítványa képezte, hogy Ő felsége koronázási jubileuma alkalmából az egylet alapítványt létesítsen. A népes közgyűlés az ajánlatot lelkesedéssel tette a magáévá és 2000 firtos alapítványt rendelt, melyet gyűjtés útján még nagyobb összegre akar kiegészíteni.

— **A pesti izr. nőegylet közgyűlése** f. hó 15-én tartatott meg Bischitz Dávidné elnöklete alatt. A felolvasott részletes évi jelentésből kiemeljük a következőket: A lefolyt évben alkalmi segélyek fejében 14719 frt 50 kr., rendes havi segélyek fejében 7139 frt, negyedévi lakbérsegélyek fejében 4451 frt, gyermekágyasoknak 417 frt és házassági segélyképp 100 frt, összesen 26,826 frt 50 kr. osztatott ki készpénzben segélyek czimén. Az egylet leányárvaházában a lefolyt közigazgatási évben 57 teljesen elárvult gyermek, az árvamenhelyben pedig 45 félig elárvult gyermek neveltetett; mindkét intézet kiadásai, valamint a künnlakó 22 árva után eső összesen tehát az egylet által gyámolított 124 árva fenntartási költségei 29,435 frt 96 krt tettek ki. Egy gyermek neveltetése és fenntartása az árvaházban átlag 189 frtba, az árvamenhelyben pedig 166 frtba és a künnlakó árváknál átlag 90—100 frtba került. A pesti izr. nőegylet harmadik jótékonyági intézete, a népkonyha; mult évi április hó 1-től folyó évi április hó 1-ig ez intézetben összesen 130,227 személy — hitfelekezeti különbség nélkül étkezett; ezek közül 24620 személy — legtöbbször szegény tanulók — egészen ingyen és december hó 1-től márczius hó végéig 8639 éhező iskolásgyermek 6 krnyi mérsékelt áron. A népkonyha kezelési költségei 17685 frt 48 kr-ra rúgtak. Az egylet jótékonyági ágainak és általános kezelésének összkiadásai 75,109 frt 36 krt tettek, melyeknek fedezésére csak 64,849 frt 54 kr. folyt be bevételként; a kezelési hiány, mely 10,259 frt 82 krt tesz ki, a megfelelő alapokból nyert fedezetet. Az új árvamenhely és a népkonyhaépület hátralékos építkezési adóssága a lefolyt év végén 25,101 frtra rúgott. A jelentésben felsoroltanak ama nagy veszteségek, melyek az egyletet jóakarói elhunytával a lefolyt év alatt érték. Így megemlékezik dr. Hirschler Ignácrról, ki az egylet tiszteletbeli tagja volt, továbbá Friedmann Mór tanárról, az izr. hitközség néhai nagyérdemű főkántoráról és a csak néhány nap előtt elhunyt Oppenheim J. S.-ről, az egylet tiszteletbeli tagjáról, ki a számvizsgáló bizottságnál is évek hosszú során át tevékenyen működött. — Tenczer Pál indítványára a közgyűlés Bischitz Dávidné urnőnek, az egylet fáradhatatlan elnökének köszönetet szavazott, mire az elnöknő köszönetet mondott Herzl Antalnén urnőnek, az egylet érdemdús másodelnökének és pénztárosának, valamint az egész választmányának önfeláldozó és sikeres működésükért. Köszönetet szavazott továbbá a közgyűlés a fővárosi tanácsnak, a sajtónak és végre valamennyi pártfogónak és adományozónak az egylet iránt minden egyes alkalommal tanusított támogatásukért. Számvizsgáló bizottsági agokká végül: Stern Bernátot, Fleisch Józsefet, erényi Illmann Imrét és Bischitz Lajost, tiszteletbeli tagokká: Deutsch Sámuel, Stiller Bertalan dr. tanárt és erényi Illmann Imrét egyhangulag választották meg.

— **Dr. Mezei Mór**, a zsidó vallás egyenjogúsítása tárgyában alakult bizottság elnöke, f. hó 19-én midőn leányát Neymayer Arnold menyeezet alá vezette a dohány-utczai templomban, ismét tapasztalta, mily tisztelettel veszik körül a főváros legjobb körei. De a vidék is, különösen azon községek, melyek a receptionalis mozgalomhoz — neki mint elnöknek — csatlakozásukat bejelentették, tömegesen siettek, ha csak táviratilag is, jókívánságuknak kifejezést adni. Egyik tisztelője, vonatkozással a mozgalomra, melynek élén az örömapa áll és a melyben a recipiálás, bevettőség és egyenjogúsítás játszzák a főszerepet, a következő táviratot küldötte: Recipiálja isten az áldásokat, melyek mai napon papunk ajkairól drága leányára és arájára elhangzottak; bevegye isten ezekben az áldásokba a méltó apát is, hogy a reménnyel teljes ifjuság és az érdemteljes kor egyenjogúakká váljanak isten kegyelmében. A szép kívánsághoz szívből csatlakozunk.

— **Zsidó népiskolák hivatása.** Trencsénmegye közigazgatási bizottságának f. hó 9-én tartott rendes gyűlésén Plachy Bertalan kir. tanácsos tanfelügyelő jelentést tett a magyar nyelvtanítás eredményéről. E jelentésben — mint velünk közlik — kiemelte, hogy a zsidó felekezet hazafias becsvágygyal küzd fel magát a számottevő magyar közművelődési tényezők közé, ami kitetszik abból, hogy a megyebelj 24 zsidó felekezeti iskola a kitűzött feladat szolgálatában kitűnő eredményt mutatott fel és többen — minők a puchói és lukyi népiskolák — nem csak a magyar nyelvnek, hanem a magyar kulturának egész vidékékre kiható kiváló szellemi tényezőjét képezik.

— **Elnökválasztás.** A szigetvári hitközség mult vasárnap tartott rendkívüli közgyűlésén Fuchs Zsigmond ottani tekintélyes kereskedőt, Klein Gyula dr. óbudai főrabbi sogorát elnökévé választotta meg.

— **Egy magán tanintézet ünnepe.** A nagyváradi Auspitz-féle jóhirű tanintézet f. hó 15-én igazgatójának csaknem negyedszázados fáradhatlan működése után abból az alkalomból, hogy új helyiségeit hivatalosan megnyitotta, ünnepet ült. Az intézet dísztermében ez alkalomból a város színe-java, a tanügy képviselői, helyi hatóságok gyűltek egybe. A műsort a himnuszszal nyitották meg, utána több növendék szavalt, majd az igazgató Auspitz Adolf hazafias és vallásos szellemű beszédet mondott. Az ünnepélynek egyik igen érdekes pontja Sipos Orbán min. osztálytanácsos, tanfelügyelő üdvözlő beszéde, melyben az igazgató és a tanintézet érdemeit méltatta, még pedig az utóbbiakat mint a hazafias érület tényezőjeét és a vallásos érület ápolójaét. — Miután erre Dóri Ferencz dr. a szülők nevében mondott köszönetet, a szép ünnep a Szózat eléneklésével és az intézet megtekintésével véget ért.

— **A gyönki izr. nőegylet** folyó hó 15-ikén tartotta meg 5-ik évi közgyűlését. Az ez alkalommal betér-

jesztett titkári jelentésből kiemeljük, hogy az egyesületnek évi kiadása 287 frt 25 kr-ra rugott, melynek fedezetére a 37 egyesületi rendes tag egymaga 138 frt 60 kr, évi díjat fizetett. A hivatását buzgalommal teljesítő egyesület választmányának köszönetet szavazott s új tisztikarát a következőképpen állította össze: Elnök L a d á n y i I g n á c z n é, alelnök Looschy Adolfné, pénztáros Engelman Frigyesné; a választmány többi tagja: Engelman Gyuláné, Rothausser Illésné, Krausz Lipótné, Klein Józsefné helyből és vidékről Kanitzer Béláné és Klein Fülöpné. Titkár: Rothausser Illés. A számvizsgáló bizottság tagjai: Schwarcz Lajosné, özv. Lamm Dávidné és Pollák Ignáczné.

Külföldi hírek.

— **Orosz zsidók kivándorlása.** Hirsch báró követe és az orosz kormány között — mint Pétervárról sürgönyzik — a zsidók kivándorlásának mikéntjére nézve részben megállapodás jött már létre. A kivándorlókat, amint arról azelőtt is szó volt, két osztályba (vagyonosabb és vagyontalan) sorolják és szemmel fogják tartani az éjszakamerikai kikötők rendszabályait, melyek a vagyontalan emigránsok kikötését meg nem engedik. Az orosz kormány kívánságára, mely a vagyontalan zsidók visszaküldésének terhei elől ki akar térni, a kivándorlási bizottság minden rászoruló menekülőnek 500 rubelnyi kölcsönt fog nyújtani és ezenfelül az orosz birodalmi bankban a kivándorlási aktusból felmerülhető, előre nem látott és az orosz birodalomra nehezedhető költségek fedezetére megfelelő biztosítékot fog letétbe helyezni. Az orosz kormány ráállt arra a követelményre, hogy a kivándorlási mozgalomból az elaggottak, betegek, nyomorékok, kronikus bajokban szenvedők, 6 gyermeknél nagyobb családúak, fenyegető bíróság előtt elítéltek és a nem tisztességes kenyérkeresetből élők e g y e l ő r e ki legyenek zárva. Gyermek és asszonyokra nézve kivételes megállapodások érvényesülnek. Minden legfőbb roo kivándorlóból álló csapatnak az orosz kikötőkben való hajóra szálltaig a kivándorlókra Hirsch báró egy megbízottjának kell ügyelnie és felelősséget vállalnia, hogy az emigránsok a közbeeső állomásokon el ne szakadjanak és Oroszországban vissza ne maradjanak. A rendőrhatalóságokat minden egyes csoport átutazásáról előre fogják értesíteni. — Egy újabb távirat szerint a császár elfogadta Hirsch báró összes kivándorlási terveit.

— **Malvano marad.** Az olasz miniszteriumban történt változások folytán 2 államtitkáron kívül a visszalépett miniszterek államtitkárai is beadták lemondásukat. Az egyik, aki marad, M a l v a n o a külügyminiszterium ismert főállamtitkárja olvasóinkat közelebről is érdekelheti.

— **Az osztó igazság.** A bécsi »emberbaráti egyesület« kimutatása szerint a zsidók az intézet adakozói és fenntartói 90%-át teszik. Az egyesület választmánya által

segélyezett sok száz családnak csak 10%-a zsidó, mivel ily arányban áll a zsidó lakosság a keresztényekhez. Az emberszeretetet nemes módon gyakorolják a zsidók mindentűt.

— **Zsidó hadkötelesek Oroszországban.** A fehér császár birodalmában sűrűn hangoztatják azt, hogy a zsidó hadkötelesek nem jelentkeznek sorozásra. Ennek a vádnak mibenlétére a »Woschod« egy pozitív adattal vet világot, mely nincsen híján a komikumnak. Witebskben a község rabbija valamennyi imaházban kihirdette, hogy a folyó évben 596 zsidónak kell szolgálatra jelentkeznie. Ebből az 596-ból azonban 300 hadkötelest réges rég behívtak — a másvilágra, még pedig igen sokat csecsemő korában. Az elhunytak neveit azonban nem törölték a sorozási listákból és ennél fogva a másvilágról szólítgatják őket vissza, hogy jelentkezzenek a sorozó bizottság előtt. De ez még csak hagyján volna, hanem hát az nagyobb baj, hogy a szülők minden felhívott és nem jelentkező (halott) hadköteles után 300 rubel bírságot fognak kiróni. A község ennek a lehetőségnek a kormányzóhoz intézendő kérvénnyel akarja elejét venni. Hogy sikerül-e majd, az egészen más kérdés.

— **Lorm Hieronymus.** az ismert német író és költő, kit olvasóinknak lapunk m. évfolyamában bemutatunk, Drezdából elköltözvén, jelenleg Brünben időzik. A morvaországi és sziléziai német hírlapírók egyesülete, mely a minap Brünben Strakosch Sándortól, a híres recitatortól bucsuzkodott, az agg és vak költőnek a »Deutsches Haus«-ban (ahol az ünnepély lefolyt) való jelenlétéről véletlenül értesülvén, összes tagjai aláírásával üdvözlő sorokat intézett hozzá, melyben collegiális köszöntését, és a költőnek Brünbe való átköltözése fölött érzett örömet tudatta. Lorm Hieronymus erre nyomban a következő szellemes választ küldte: Tisztelt Uraim! Collegiális köszöntésük mélyen megörvendeztetett. Az otthon egy neme az ifjúságnak. Az ifjúságba vissza nem térhet az ember, de igenis az otthonba és ha ebben oly szívesen fogadják az embert, mint önök engem, akkor az otthon visszaadja az ifjúságnak egy nemét. Brün stb. Lorm Hieronymus. A találó válasz természetesen nagy tejszést keltett.

— **Az osztrák igazságügyminiszter** dr. Katz Henriket a linczi tartományi törvényszékhez táncsútkárnak nevezte ki, dr. Spitzkopf Mihályt pedig ugyanígy minőségben a becs-ujhelyi haditörvényszékhez.

— **Goldmark Károly,** a Bécsben élő híres magyar zeneszerző, a »Sába királynője« »Merlin« stb. szerzője e héten töltötte be hatvanadik évét, mely alomból, ámbár az ünnepeltetés elől visszavonult, sok ovatiókban részesült. Goldmark, ki tudvalevőleg az egykori németkereszturi zsidó kántornak fia, bold. Friedmann pesti főkántorral is sógorságban állt.

— **Jubileum.** A kenesei születésű dr. Rosen-
thal boroszlói főrabbi, dr. Kaufmann semináriumi tanár
sógora, a napokban ünnepelte 25 éves papi jubileumát,
mely alkalomból számos hívei s tisztelői szívesen vá-
takban részesítették.

— **Az Éjszak-Amerikába való bevándor-
lásokról** a »North American Review« áprilisi száma
igen érdekes cikket közöl, melynek első felét Weber
B. John bevándorlási kormánybiztos, másik felét pedig
Smith C. S. a newyorki kereskedelmi kamara elnöke
írta. Weber azt állítja, hogy a bevándorlások újabban
anyagilag nagyban elősegítették az Egyesült Államok
segélyforrásainak fejlődését és az idegenek szakadatlan
beáramlása előzőik munkaerejét ugyanakkor inkább nö-
velte, mint megcsappantotta. Az amerikai megnevesíti
a jövevények által készített bémunkát és értékes tárgygyá
teszi. A nő számára való munka ritka az Unióban, ezért
nem tanácsos a nőket férfi hozzátartozóik nélkül bete-
lepíteni. Az amerikaiiban azonfelül nincs meg a szeretet,
mely a családalapításhoz szükséges, azért a bevándorlás
űdvös az országra nézve. Webernek, ki egyike volt az
oros zsidók állapotának tanulmányozására kiküldött
amerikai bizottságnak, ezen konkluziói megérdemlik a
politikusok és ipárral foglalkozók figyelmét. Weber
azonban kívánatosnak tartja, hogy a kivándorlók legye-
nek kénytelenek kimutatni, hogy anyanyelvükön írni és
olvasni tudnak, és azt hiszi, hogy a fennálló amerikai
törvényeknek ilyen értelemben való megszigorítása egy-
részt óvna a bevándorlás veszélyeitől; másrészt azonban
részesítené az államot azon előnyökben, melyek a be-
vándorlás következményei volnának.

— **A bécsi hitközség** segédlelkészi óhajtván
választani, dr. Zimmels, dr. Goitein és dr. Friedrab-
bikat kérte föl vendégszónoklat tartására.

— **Rubinstein Antal**, a világhírű zeneszerző
néhány évi munkálkodása gyümölcsét »Mózes« című
oratoriumát a napokban fejezte be. A nagy mű, melyben
Mózes második könyvének egyes versei vannak zené-
sítve, két részre oszlik, melynek előadása egy-egy estét
vesz igényben s nyolcz csoportozatot tartalmaz. Az első
rész tartalma: 1. Mózes születése s megtalálása a ná-
dasban. 2. Pharaó sanyargatja Izraelt. 3. Mózes pusztai
tarózkodása. 4. Isten megjelenése a csipkebokorban és
Izrael kivonulása Egyiptomból. A második rész tartalma:
1. Átkelés a vörös tengeren. 2. A sinaji kinyilatkoz-
tatás. 3. Izrael vándorlása a sivatagban. 4. Mózes halála
és a szent föld elfoglalása. — Művészi körökben várva
várják azon napot, melyen a hatalmas mű bemutatóra
kerül.

— **A zsidók a spiritizmus ellenségei.** Ber-
linben történt, hogy egy spiritist, ki produktioival bá-
mulatra ragadta közönségét, dr. Kohn ügyvéd leálezott
és turpiságot az egész közönségnek megutatta. A spi-
ritista egy lelkes híve erre ily szavakra fakadt. »A zsidók
Krisztus urunkat is keresztre feszítették s most a spi-
ritizmust is agyon akarják ütni.«

** **A trieszti általános biztosító társaság**
(Assicurazioni Generali), melynek évi zárszámadása az
előző számban olvasható, 60 éve hogy megalakult, s
mivel ezen egész 6-évtizedet felölelő időszak alatt ha-
zánkban is működött, a maga számára azt az érdemet
igényelheti, hogy mint legrégebb társaság hazánkban a
biztosítás terén híven végezte az uttörő munkát. És e
nagy és hatalmas társaság elvállalt kötelezettségeinek
pontos teljesítése, köztudomású példás ügyvitele által
méltán kiérdemelte is azt a nagy bizalmat, melyben
mindenütt részesül. — Az Assicurazioni Generali az
„Első általános baleset biztosító társaság megalapítása
által meghonosította nálunk a baleset biztosítást, to-
vábbá a „Magyar jég- és viszont-biztosító részvénytár-
saság által lehetővé tette a magyar gazdaközönségnek,
hogy jégbiztosításait független, jól fundált jégbiztosító
társaságnál olcsón és teljes megnyugvással eszközölje,
éppen úgy, mint igen hasznos szolgálatokat tett a
gazdaközönségnek a már több mint egy évtized előtt
meghonosított s ma már általános elterjedésnek örvendő
átalány tűz-biztosítás által.

IFJ. NAGEL OTTÓ KIADÁSÁBAN BUDAPEST,

Muzeum-körut, a Nemzeti színház bérházában
megjelent és kapható:

**Orvosi gyógyszerészi és természettu-
dományi művek.**

**Vázlatok a minőleges vegytani elemzés
gyakorlati tanulmányozásához.** IV. kiadás.
Szerkeszti **Than Károly dr.** —.50

A csillagászat elemei. A középiskolák felsőbb
osztályai számára és magánhasználatra. Irta **Luczedy
Dénés** I.—

Utasítás a bírói és rendőri **hullavizsgálat** körül
követendő eljárás iránt —.15

Orvosi compendiumok.

I. kötet. **A kórodai diagnosztika zsebkönyve.**
Müller és Szeifert után írta **Purjesz Zsigmond
dr.** Ára kötve **1.40**

II. kötet. **Utmutató a szemészetben.** I. Irta
Csapodi István dr. Ára kötve **1.60**

III. kötet. **Utmutató a szemészetben.** II. Irta
Csapodi István dr. Ára kötve **2.—**

IV. kötet. **Az altató szerekről.** Irta **Abonyi
Lajos dr.** Ára kötve **1.20**

V. kötet. **Méregtan.** Kobert és Weber után írta
Lányi dr., átnézte Bókai Árpád dr. **2.50**

VI. kötet. **Törvenyszéki orvosszakértői eljá-
rás.** Irta **Földvály Elek dr.** Második kiadás
Ára kötve **3.40**

Látáspróbák. Irta **Csapodi István dr.** —.80

Mindennapi sebészet. Irta **Wein dr.** I. II. **9.—**

„Jó egészség“ Népszerű higiénia. Irta **Osváth
Albert dr.** —.32

A roncsló toroklobra vonatkozó kormányren-
deletek. Összegejtötte **Lőrinczy dr.** Ára —.30

Pályázat.

A paksi status-quo izr. hitközségben (Tolna m.) a sochet-ubodek vekore és paszkener-állás f. évi junius 15-ig betöltendő. Ezen állással, melynek kötelezettségeihez esetleg a hitközségi-jegyzőség magyar nyelven való vezetése is járul, 500 frt évi fizetés, természetbeni lakás, a helybeli szent gyulettől misnájisz tanuláért 20 frt és egyéb szokásos mellékjövödelmek vannak egybekötve.

Pályázók, kiknek jó előmádkozóknak kell lenniök és legalább 3 elismert rabbitól hattarah és egyéb képességi bizonylatokkal — kebolosz — kell birniök, az ezeket feltüntető okmányokat, valamint életkort és családi viszonyokat kimutató kérvényeiket alulirt hitközségi elnökhöz küldjék be.

Próbaelöadásra csakis a meghivottak bocsáttatnak, az utiköltségek azonban csak a megválasztottnak térítettnek meg.

Pakson, 1892. május 18-án.

A paksi izr. status-quo hitközség nevében:

Behr Jakob,
hitk. elnök.

Pályázat.

A bajai izr. hitközség nyilvános négyosztályu iskoláján elhalálozás folytán az 1892-93 tanév kezdetével egy 700 frtnyi évi fizetéssel, mely korpótlék által 800 frtig emelkedik, egybekötött polgári iskolai tanítói állás betöltése végett ezennel pályázat nyittatik. Pályázók, okl. polgári iskolai tanítók, akik a mennyiségtani és természettudományi csoportból képesítvék, sziveskedjenek sajátkezüleg írt, tanítói képzettséget, kort, családi viszonyokat, eddigi működést, és egészségi állapotot kitüntető eredeti, vagy hiteles másolatu bizonyítványokkal felszerelt kérvényüket alulirt iskolaszéki elnökhöz f. évi junius 15-ig hérmelve beküldeni. — Próbaelöadás tartására, meghívás folytán való megjelenés köttetik ki; az utiköltségek a megválasztottnak térítettnek meg. A választás két próbaévre, a véglegesítés két év lefolyta és a közmegelegetés kivivása után történik.

Baja, 1892. május hó 9-én.

B bajai izr. hitk iskolaszék elnöke:

Dr. Bruck Samu s. k.

Pályázat.

A losonczi izr. statusquo hitközségben főkántori és II. kántori állásokra ezennel pályázat hirdettetik.

A főkántor díjazása: évi 700 frt fizetés, 150 frt lakbér, esetleg természetbeni lakás, egyharmad שחיטה illeték (mintegy 200 frt) és a szokásos mellékjövödelem.

A II. kántor díjazása: évi 450 frt fizetés, 120 frt lakbér, esetleg természetbeni lakás, egyharmad שחיטה illeték és a szokásos mellékjövödelem.

Pályázóktól megkívántatik, hogy zenei képzettséggel, jó hanggal, templomi énekhar szervezése s vezetésére képességgel birjanak, s שוחז ובורך וקורה legyenek. A főkántori állásra olyanok is pályázhatnak, kik nem metszők; ha esetleg ilyen választatik, ez שחיטה illeték helyett évi 200 frttal nagyobb fizetést kap. Pályázati kérvények, melyekhez képzettség, eddigi működés, kifogástalan vallás-erkölcsös előélet, kor- és családi viszonyokat feltüntető bizonyítványok csatolandók, folyó évi junius hó 15-éig alulirt elnökhöz küldendők be. Próbaelöadásra csak a meghivottak bocsáttatnak s az uti költségek csak a megválasztottnak térítettnek meg, kik is állásukat f. évi september hó 1-én tartoznak elfoglalni. A választás egyelőre egy próbaévre történik.

Losonczon, 1892. évi május hó 12-én.

Barta Lajos
hitk. jegyző.

Sternlicht Viimos
hitk. elnök.

Katzer József

szücs-mester

udvari szállítója ő cs. és kir. fensége József főherczegnek
Legnagyobb megóvási intézet Magyarországon.
(alapított) Budapest, Ó-utca 44 sz (1856.)

Megóvási díjak árszabása:

az egész időnyre a tűz elleni biztosítás beszámításával

Uri uti bundák	150-tól	250-ig
» uti eszmák	—50 »	—80 »
» lábszák és kosár	—40 »	1 — »
» téli kabát	1.— »	1.30 »
» nadrág és mellény	— — »	—60 »
Teljes szalon-öltöny	— — »	1.50 »
Diszmente	1.50, 2.50 »	4.— »
Ablakfüggönyök és ajtódisz- mények	1.— »	3.50 »
Sipkák	—20 »	—30 »
Női bundák	1.— »	2.50 »
» posztókabát és köpenyek	—60 »	1.50 »
» bársony vagy posztóruhák	1.— »	2.50 »
Karmantyuk	—20 »	—60 »
Szalonszőnyegek: közönséges		
négyzőgméter	—20 »	—30 »
szmirnai négyzőgméterként	— — »	—42 »

Levelezőlapon történt megkeresés folytán a tárgyakat háztól magamhoz szállítottam.

Javításokat és átalakításokat azonnal, vagy a nyári hónapok alatt kérem eszközöltetni, mivel azok fele munkával és legnagyobb figyelemmel teljesítettnek, az érté járó összgy csak a tárgy elvitelekor fizetendő.

A szőnyegek kezelése gépezet nélkül történik.

Kut-szivattyú és tüzi fecskendőgyár V. kerület, Nádor-utca 46. szám.

Alapított 1865.

Geittner és Rausch

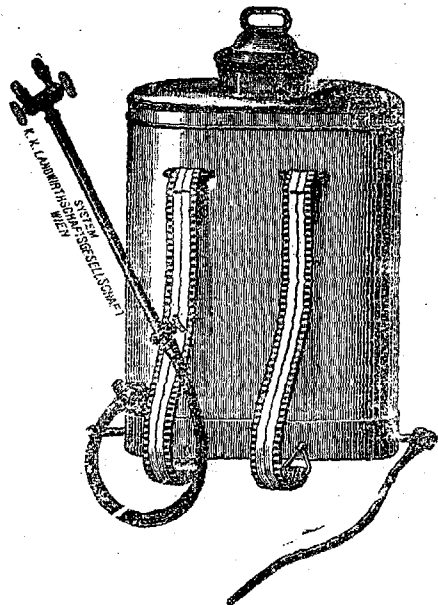
BUDAPEST,

VI. kerület, Andrássy-ut 8. szám.

Műszaki cikkek nagy raktára, géphajtószijak, varró- és kötőszijak, vízálló takaróponyvák, dob-sínek minden gépfelszerelési cikkek, kerti és locomobil-fecskendők, gummi- és kender-tömlők locsolásra és minden célra. — A legjobb kivitelű Peronospora permetezők, kerti eszközök, tejgazdasági cikkek, konyha- és háztartási kellékek dús választéka.

Gummi- és kender-tömlők.

Gummi- és kender-tömlők.



Malomkő-gyár V. kerület, Markó-utca 7. szám.

Czipő

bevásárlásra ajánljuk Sárkány Dezső czipésmester Budapest, kigyó-tér 2. sz. a. levő elsőrendű czipőraktárát, hol csakugyan különösen és elegánsan készült labbeli kapható, az elárúsítás lelkiismeretes, olcsó szabott árak szerint történik. — Arjegyzék bérmentve és ingyen küldetik Meg nem felelő árak szívesen kicseréltetnek.

HERISCH OTTO

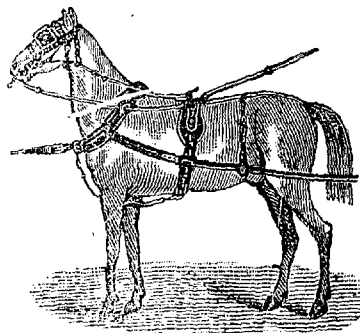
ezelőtt

G A S T A.

Budapest, Hatvani-utca 13. szám.

Alapított 1830.

szijgyártó
nyeregyártó
bőröndös
torna-
eszközök
specziális
készítője
előírás szerinti kutya-szájkosarak és nyakravalók.



vadászati és utazóbőröndök, ostorok, botok, lo-vaglővesszők szerszám- és lőtisztító-eszközök jutányos áron.

Vidéki megrendelések legnagyobb figyelemmel pontosan eszközölteinek.

Kanitz Ferencz és Társa

szepességi vászonraktára,

menyasszonyi kelengyék gyára, a

Budapest, VI., hatvani-utca 11 sz.

alatti jóval megnagyobbított, látványosságot képező üzletben dús választékban kaphatók: a legnehezebb minőségű szepességi, rumburgi kreasz, hollandi, irhoni és sziléziai vásznak, szepességi és dupladamaszt asztalneműek. Legnagyobb raktár kész női, férfi és gyermek fehérneműekben. Minden e szakmába vágó rendelmény leggyorsabban eszközöltetik, mert a műhely a házban van. Nagy választék ágyszatok és paplanokban.

!! Ujdonságok kávék terítékekben !!

Cretonok, batisztek, sephirek, satinok, nyári pique, gyermek-ruha csinvat stb. stb.

Különlegességek !! angol és francia batist és lenzsekendőkben.

Valódi szerb vásznak.

Kertek, villák

és

verandák számára

olcsó vasbutorok!

1 vaságy 6 frt, 1 vaságy párnázott 14 frt, 1 drótágybetét 10 frt, egy grerrekocsi 12 frt, egy mosdóasztal 4 frt, egy uhafojas 7 frt, egy kertipad 6 frt, egy kert'szék 4 frt, egy kerti lugas 6 frt, egy szab. closetülő fényezett lappal, öntött vas, email-csésze 10 frt Wolf Sománál, vasbutoripar

Budapest, Dorottya-utca 2.

Képes árjegyzékek ingyen.

A receptió ügye a szabadelvű pártkörben.

Folyó hó 18-án a közoktatásügyi költségvetés képviselőházi tárgyalásának előestéjén a receptió kérdése is képezte a tanácskozás tárgyát. Az erre vonatkozó nyilatkozatok a következők:

Dr. Chorin Ferencz országgyűlési képviselő: Az 1868: LIII. t. cz. revisiójának kérdése szolgál alkalmul szónoknak arra, hogy a zsidó vallásfelekezet receptiójának ügyével foglalkozzék, mely egyike a sürgősen szabályozandó kérdéseknek. Szólok nyíltan kijelenti, hogy ha reménye lehetne arra, hogy egy egységes, valamennyi hitfelekezetre kiterjeszkedő törvény nálunk legközelebb alkotható lesz, ezen kérdésnek illetően megoldását a maga részéről legszívesebben látná; a tapasztalás azonban azt mutatja, hogy az csak távolabbi időben lesz elérhető, s így nézete szerint addig is, míg ez lehetséges, meg kell adnia azon törvényes biztosítékokat, és jogoltalmat annak a felekezettnek is, amely azokra az állammal szemben méltán tarthat igényt.

A vallás szabad gyakorlatának kérdése elvileg elhatározott a képviselőház által már több ízben. Így boldogult emléktű báró Eötvös József valamint az állam és az egyház közötti viszonyok rendezésére kiküldött bizottság részéről is ez irányban törvényjavaslatok terjesztettek be, melyek azonban a napirendről leszorultak. Ily viszonyok között nincsen egyéb hátra, mint elfogadni azon módozatot, melyet az 1890 évi cultus budget-vita alkalmával maga a kormány is ajánlott: fokozatosan megközelíteni azon czélt, a melyet a fenforgó nehézségek miatt most egyszerre megvalósítani még nem lehet.

A zsidó vallásfelekezet, melynek követői nálunk a félmilliót jóval meghaladják, igaz, hogy hazánkban a szabad és nyilvános vallásgyakorlás jogával tényleg bir, községek szervez, iskolákat tart fenn, ezen czélokra ingatlan vagyont rendelhet, anyakönyveket vezethet, szóval a felekezet lényegéből folyó jogokat és köteleességeket szabadon gyakorolhatja, ámde ezen gyakorlat tisztán és kizárólag jogszokáson, a kormány rendeletein és ő Felsége legkegyelmesebb elhatározásain alapszik. Ezen állapot nélküli a törvény szilárd és megingathatlan alapját; mert amit rendeletek adtak, azt rendeletek meg is szoríthatják. Jól tudja azt, hogy nem képzelhető alkotmányos kormány, mely ezen ügy a felekezet, mint az ország érdekében álló, különben is a legszegényebb körben mozgó jogokat összezsugorítani akarhatná, de több százezer ember lelkiismereti nyugalma és -szabadsága joggal igényelheti, hogy a felekezet jogköréből folyó, különben is tényleg gyakorolt jogok törvényileg is elismertessenek.

A másik kérdés, amely rendezést igényel: az áttérések kérdése. A bevett keresztény vallásokra vonatkozó 1868: LIII. t. cz. intézkedései szerint az, ki életkorápak

18. évét még be nem töltötte, egyáltalán nem térhet át; ezen a koron túl az áttérés bizonyos feltételekhez, bejelentéshez, lelkesz előtti megjelenéshez van kötve, melyek a meggondolatlan áttérésnek korlátot szabnak. A zsidó vallást követőknél az áttérés semmi törvényes formához kötve nincsen.

Ennek folytán 18 éven aluli gyermekek szabadon áttérhetnek, sőt mint ezt — habár sporadice történt, — a tapasztalás mutatja, megkeresztelték a szülők megkérdezése nélkül is. Régebbi törvényeink tiltották a keresztény vallásból a zsidó vallásra való áttérést, ami pl. Ausztriában is még van engedve. E tilalom, mely pusztán a kónonjogon alapszik, ellenkezik a lelkiismeret szabadságával, mely szerint vallását mindenki szabadon és meggyőződése szerint választhatja. Törvényeink általma is számos kérdésben csak a bevett vallásfelekezetek követőire terjed. Elég e tekintetben utalni az 1879: XX. 53. szakaszára, mely elzárással és pénzbüntetéssel sújtsa azt, ki 18. évét még be nem töltött kiskorut az 1858: LIII t. cz. ellenére más vallásfelekezetbe felveszi: miután pedig az idézett 1868. törvény csak a bevett vallásokról intézkedik, abból azt kell következtetni, hogy a bevett vallások egyikéhez sem tartozó izraelita hitű kiskorú egyéneknek más vallásfelekezetbe való felvétele törvényben nem tiltott cselekvény, ami, hogy mennyire sérelmes az illető felekezetre, azt bővebben illusztrálni felesleges. Igaz ugyan, hogy a rendőri büntetőtörvényről szóló kormányjavaslatban, valamint az igazságügyi bizottság jelentésében ezen szakasz úgy volt fogalmazva, hogy büntetés alá kerül mindenki, aki életkorának 18. évét be nem töltött egyént törvényes képviselőjének bejegyzése nélkül más vallásfelekezetbe bevesz, ami határozottan helyesebb intézkedés lett volna, — ámde a törvényhozást ezen szakaszra csak a bevett keresztény vallásfelekezetek kiskorú hívőinek törvényellenes elkeresztelése szorította s ezáltal, megengedem, nem szándékosan, oly jogállapotot teremtett a be nem vett felekezetek híveire, mely sürgős orvoslást igényel.

Bármely bevett vallásfelekezethez tartozó hívek csatlakozni kötelesek a saját felekezetükhöz tartozó s hozzájuk legközelebb eső önálló egyházközséghez, mely a magyar állam területén belül létezik. Ezen intézkedés, mely biztosítja a községek, hogy egyházi intézményeiket, iskoláikat, szóval a felekezeti élettel kapcsolatos intézményeket fentarthassák, nem terjed ki a be nem vett zsidó felekezet tagjaira, úgy, hogy a legujabb időkig a zsidó hitközségek összes intézményei ugyszólván a levegőben lógtak. Majdnem az anarchiáig menő vallásszabadság uralkodott a zsidó hitközségek kebelében, melynek tagjai tetszésük szerint kiválhattak, más községekhez csatlakozhattak, önálló hitközséget alakíthattak, úgy, hogy minden hitközség helyzete fenyegetve volt. Igaz, hogy ezen

állapotnak véget vetett boldogult emlékü Trefortnak a zsidó anyakönyvek vezetése iránt kiadott rendelete, melyet a mostani t. miniszter ur nem csak fentartott, de ki is szélesbített. Ámde ezen, a hitközség helyzetét megszilárdító intézkedés ismét csak miniszteri rendeletnek köszöni lételét, a mi sem biztos, sem változhatlan jogalapul nem szolgálhat.

Szólok utal még arra, hogy midőn az államfő ünnepélyes közjogi tényeinél a vallásfelekezetek hódolatkát bemutatják, a zsidó felekezet nem a felekezetek sorában, hanem mint külön testület fogadtatik, ami ugy ethikai szempontból, mint jogegyenlőségi szempontból határozottan kifogásolható. Igaz, hogy ezen sérelem a kormány által illetékes helyen teendő előterjesztés által orvosolható lesz, de mutatja ezen tény is, mily ferde helyzetbe sodortatott az illető felekezet az által, hogy jogi állapota s viszonyossága törvényben szabályozva nem lett.

A felhozottak eléggé igazolják, mennyire szükséges ugy állami, mint felekezeti szempontból a zsidó felekezet ügyeinek rendezése a többi vallásfelekezettel szemben az egyenlőség és viszonyosság alapján, ami máskép, mint recipiálás által nem történhetik. Ezen eljárást követte a törvényhozás más felekezetekkel szemben is, nevezetesen 1848-ban az unitárius vallással szemben, mely Erdély egyesítése után Magyarországon is törvényesen bevett vallásnak nyilvánított, miután ez törvényes formulája az állam általi elismerés tényének, a melynek folyamánya a vallásfelekezetek közötti egyenlőség és viszonyosság.

A zsidó felekezet receptiója a választások alkalmával számos választókerületben nyilvános diskussiónak képezte tárgyát, a nélkül, hogy ellene bármely részről alapos számbavehető ellenvetés merült volna fel. A felekezet ezen kérelmének teljesítése nem árt egyetlenegy felekezetnek sem, nem csorbitja egyetlenegy fennálló vallás érdekeit, jogkörét, s így oly kívánság, mely senki részéről áldozatot nem igényel, de törvényes alapra fekteti; százezrek szabad vallásgyakorlatát s a rendeletek ingadozó alapja helyébe lép teti a törvény szilárd és megtámadhatatlan jogállapotát. Meg vagyok tehát arról győződve, hogy a zsidó felekezet kérelme sem a törvényhozásnál, sem az országban komoly ellenzésre akadni nem fog. Épen azért reméli a kormány és pártja támogatását is, midőn határozati javaslatot szándékozik a házban beterjeszteni, melynek értelmében: „Addig is, míg a vallásfelekezetek egyenjogúsága a vallás- és lelkiismereti szabadság alapján törvény útján általánosan szabályoztatnék, utasittatik a kormány, hogy terjesztszen be törvényjavaslatot a zsidó felekezetnek a törvényesen bevett vallásfelekezetek sorába való felvételéről.”

Csáky Albin gróf, vallás- és közoktatásügyi miniszter: Ha csak arról van szó, hogy a zsidó vallás recipiáltassék, törvénybe iktatassék, ez nézetem szerint oly dolog, melyet megtagadni nem lehet. Ámde ez magában nem elég; ugyanakkor szabályozni kellene a viszonyt az államhoz és a többi felekezetekhez is. Az államhoz való viszony legpregnásabb kifejezését nyeri az autonomikus ügykörben, erre nézve azonban hazai zsidóságunknál tudvalevőleg nem uralkodik egyöntetű felfogás. A többi felekezetekhez való viszonyra nézve a házasság és áttérés kérdései dominálnak. Zsidó konfesszionális törvényben nem, csakis a polgári törvényben oldható meg a házasság kérdése. Az áttérés kérdésének itt kellene a kölcsönösség alapján megoldatnia, de itt is felmerül a módoszatoknak kérdése és általában igen sok részlet veendő még fontolóra, mielőtt javaslat lenne a törvényhozás elé terjesztendő. Elismerem, hogy foglalkozni kell a kérdéssel, de midőn ennek szükségét hangsúlyozom, valamint azt is, hogy a megoldásnak a jogegyenlőség alapján való kezdeményezését a kormány magának tartja fenn, kérem az indítványozót, álljon el határozati javaslatának beterjesztésétől.

Szilágyi Dezső igazságügyminiszter: A mi a zsidó felekezet recipiációját illeti, az ország zsidó polgárai teljesen nyugodtak lehetnek. A szabadelvű párt ebben a kérdésben csupán egyetlenegy bázison foglalhat állást s ennek azon kell alapulnia, hogy az összes felekezetek egy sorba helyeztetnek. Kétséget sem szenved, hogy a zsidó hitre való áttérés lehetőségét, mint minden más felekezethez való áttérést is, szabaddá kell tenni. Az autonom szervezet mellett az állam nem élhet kényszerrendszabályokkal, hogy az elszakadók közösen szervezkedjenek. De általános alapelv az, hogy bármely alapon történik is a megoldás, olyanak kell lennie, hogy általa a zsidó polgártársak a törvényes alap tekintetében is egy vonalba emeltessenek az összes többi állampolgárokkal. Kevesebbet tenni nem lehet.

Dr. **Chorin Ferencz**: A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur által tett és az igazságügyminiszter ur által kiegészített nyilatkozat által kétséget nem szenvedő módon bizonyossá vált előttem, hogy a tisztelt kormány, elismerve a beszédemben érintett bajok orvoslásának szükségességét, a zsidó felekezeti receptiója iránti kezdeményezést magának óhajtja fenntartani

Ennek folytán a kilátásba helyezett kezdeményezés biztos reményében, már a pártállásnál fogva, melyet a kormányval szemben elfoglalok, a határozati javaslat benyújtásától ez uttál elállok.

A XI. községkerület gyűlése

A Fejér és Veszprém megyék községeiből álló XI. községkerület Ligeti József dr. székesfehérvári törvényszéki orvos elnökle alatt f. hó 18-ikán d. u. 3 órakor megtartotta alakuló gyűlését.

Ligeti József dr. elnök emelkedett szellemű beszédét a nagy számmal megjelent képviselők üdvözlésével kezdte, majd visszapillantást vetett az utolsó 23 évre, melyben ő a körülményekhez képest a zsidó közügynek szolgált. Örömet fejezte ki, hogy öreg napjaira újra feltámad az eszme, melytől jövőendő sorsunk függ. Végül pedig visszahelyezte elnöki tisztét a képviselő kezébe.

Rosenthal Nándor (Veszprém) meleg szavakban méltatta a lelépő elnök érdemes munkásságát a kerület és község körül, mire a gyűlés **Ligeti József drt** közfelkiáltással újra községkerületi elnökké választotta.

Sándorfy M. dr. felszólalása után másodelnökké **Neumann Bernát drt** (Székesfehérvár) választották meg.

Az előjáróság tagjaivá a következők lettek: **Rosenthal Nándor**, **Rothauser Mór** (Veszprém), **Sándorfy Miksa dr.**, **Wertheim Ármin**, **Halász Ignác dr.** (Sz.-Fehérvár), **Heumann Adolf dr.** (Moór), **Herzog Jakab** rabbi (Balatonfőkajár), **Fleischmann Ignác** (Siófok) és **Frankl Samu** (Fövény).

A pénztárnoki tisztet **Frankl Samura**, a jegyzőét **Halász Ignác drra** bízták.

A községkerületi bíróság a következőképpen alakult meg: Elnök **Steinherz dr. rabbi** (Sz.-Fehérvár), másodelnök **Sándorfy M. dr.** és a következő kisorsolt tagok. **Heumann József dr.** (Moór), **Frankl Samu** (Fövény), **Wertheim Ármin**, **Krausz Mór**, **Halász Ignác dr.** (Sz.-Fehérvár), **Kanicz József** (D.-Pentele), **Rosenthal Nándor**, **Pollák József dr.**, **Rothauser Mór** (Veszprém), **Herzog Jakab** rabbi (Balatonfőkajár), **Bruck Arnold** (Rácalmás) és **Fleischmann Ignác** (Siófok).

A választások megejtése után az indítványokra került a sor.

Herzog Jakab rabbi azt ajánlja a gyűlésnek, hogy kérje fel az orsz. irodát, miszerint a közoktatásügyi miniszteriumban a középiskolákat látogató zsidó tanulók számára eszközölje ki azt a kedvezményt, hogy ezek a szombati írás és rajzolás kötelezettsége alól fölmentessenek.

Steinherz Jakab dr. rabbi hasonló értelemben szólalt fel.

A gyűlés e kérdést elég fontosnak nyilvánította a közbelépésre, de ez idő szerint az elintézésre való közbelépést nem tartja célhoz vezetőnek s ugyanezen okból nem járult hozzá **Steinherz dr.** azon indítványához sem, hogy legalább az állami intézetekre vonatkozólag tétessenek meg most a kellő intézkedések.

Wertheimer Ármin azt indítványozta, hogy a ker. gyűlés mondja ki, hogy a receptionális mozgalmat örömmel üdvözli.

A gyűlés ezen ajánlatot **Steinherz** rabbi azon kiegészítő indítványával fogadta el, hogy a kongresszusnak mielőbbi összehívását szükségesnek tartja.

Steinherz Jakab dr. rabbi javaslata folytán végül elhatározták, hogy az orsz. iroda felkérendő, miszerint hasson oda, hogy ő felségéhez a községkerületi elnökök a kormányzási jubileum alkalmából hódoló feliratot intézzenek.

Miután még **Sándorfy M. dr.** a képviselő nevében Ligeti dr. elnöknek köszönetet mondott a gyűlés tapintatos vezetéseért, a napirend kimerült.

A képviselők Ligeti József dr. betegeskedése következtében este **Neumann Bernát dr.** vendégszerető házában gyűltek össze, és a számukra rendezett banketten bizalmasabban is megbeszélték a teendőket.

Steinherz Jakab dr.

Az orosz zsidók igaz világitásban.

A „Contemporanz Review“-ben, Anglia egyik legelőkelőbb folyóiratában, **White Arnold**, akinek a szent czári birodalomban tett utazásai közben úgy jártak a kezére, mint kevés külföldinek, az oroszországi zsidókról igen figyelemreméltó cikket tesz közzé, mely az orosz zsidók ellen emelt vádak tarthatatlanságát és a kiutasítás motívumait egyaránt élénken világitja meg.

Azt kérdi **White**: „Hát az oroszországi zsidók csakugyan megrontói és kiszivattyúzó-e a népnek, avagy az a léhűtő népség-e, mely csupa fufangból és fortélyból él, a parasztságot kifosztja, rákapatja az ivásra és kiszolgáltatja a szegénységnek?“

„Ha igen, akkor azon kerületeket, hol Oroszországban a zsidók megtelepedhetnek, elszegényedve és erkölcsileg a legelzüllöttebb állapotban kell találnunk. Az ebben való hitet bizonyos oldalról Oroszországon belül és kívül egyaránt gondosan ápolják. A hivatalos statisztikai kimutatások azonban más képet tárnak elénk. Megdönthetetlenül épp az ellenkezőjét

bizonyítják és azt mutatják, hogy a parasztság ott a legjobb módu és legmértékletesebb; hol a zsidók mint csereberélők, kereskedők és legnagyobb részt mint parasztok és bérlők vannak közibéjük telepítve.

Azt mondja White: „Ámbár a statisztikai adatok, melyeket itt közlök, hivatalos forrásokból származnak, mégis, amennyire én tudom, eddig úgy az orosz, mint az angol közönség előtt teljesen hozzáférhetlenek voltak. Ezen közlés lehetőségeért én Qutenikoff és Substin uraknak tartozom köszönettel. Az alábbi adatok rövidre fogva az oroszországi zsidóknak gazdasági és másnemű befolyásairól adnak számot, melyet a császári birodalom többi lakosságára gyakorolnak.”

„Az alábbi adatok, melyek, mint mondtam, nem zsidó, hanem hivatalos forrásból származnak, föltüntetik a lakosság relativ helyzetét: 1) a „rayon“-ban, vagyis azon 15 kerületben, ahol a zsidók letelepedhetnek, 2) a határos 12 kerületben, 3) az európai Oroszországnak többi 23 kerületében, mint a melyekre a statisztikai adatok vonatkoznak. 1867-től 1885-ig az évi halandóság 1000 lakos után 36.6, 40.3, 41; a népesség évi szaporodása 1.72%, 1.47%, 1.28%; a hátralékos földadó az utolsó kimutatás szerint: 11.7%, 26.6%, 44.3%; a megművelt földeken 1000—1000 desjatinjára 1883-ban (az utolsó fölvetel) esett 639, 480, 541 lélek; lovak szaporodása az 1874—1888. tizennégy évi időközben: 116%, 11%, 6%; hasonlóképp az igavonóké. 26%, 11%, 17%; a falvak közös vagyona 1000—1000 paraszt után rubelekben 681%, 403% (?); a szeszfogyasztás 1888-ban 100—100 lakos után (vedrosban számítva) 30.6, 27.7, 27.2; részegeskedés okozta halál 1887-ben millió lakos után 12, 61, 77; nyilvános házak 100,000 városi lakos után 57, 109, 80; gyújtogatás 1000 tüzkár-eset közül 1883-tól 1887-ig; 7, 15, 11; kereskedési engedély 1000—1000 lakos után 1887-ben: 9.5, 10.21, 17.3.”

„Aki ezen statisztikai adatok megvizsgálásának fáradságát nem resteli, az — írja tovább a szerző — föl fogja fedezni, hogy a zsidó befolyás káros következményeire vonatkozó közkeletű nézet, szinte minden alapot nélkülöz. Nem szabad felednünk, hogy ezen számok, minden egyes esetre vonatkozólag hivatalos forrásokból származnak és joggal tehető fel, hogy azok, amely miatt a kormány fölhangyott a statisztikai kimutatások közétételével, nem más, mint az, hogy eredményeik olyan értelemben ütöttek ki, a zsidók javára hogy az üldözésnek és kiűzésnek ellenük megkezdett utjai a statisztikai tényekkel nem igazolhatók.”

„Az orosz zsidók ellen irányított fővád azon nézetben gyökerezik, hogy ők csak a mások bünei és kizsákmányolása folytán tudnak boldogulni. A szeszfogyasztást illetőleg látjuk, hogy a fogyasztás a rayonban valamivel nagyobb, mint a többi kerületben, az ital azonban negyedrészt annyi áldozatot sem követel, mint Oroszország többi részében, és ez így van, annak dacára, hogy a destillátóknak több mint fele zsidó kezében van. Az erkölcstelenség tekintetében a 15 kerület semmi esetre sem tarthat igényt az erény rózsájára, de az orthodox kerületekkel való összehasonlítástól éppenséggel nincs mit félniök. Mint jellemző és szokássá vált büntetést a gyújtogatást is állandóan szemükre lobbantják a zsidóknak. A hivatalos adatok azonban a zsidókat ezen vád alól is fölmentik és erkölcsileg orosz polgártársaiknak messze föléje helyezik. A gonosztevők statistikája is az

ő javukra szól, mert 100,000 lélekre a zsidóknál 259, a keresztényeknél 429 deliquens esik esztendőnkint. De hát lássuk a gazdasági bűnöket. Ha a zsidók vádolóinak igazuk volna, akkor a 15 kerületnek a legelszegényedtebbnek kellene lennie és mégis ezek a legjobb adófizetők és jólétük kitetszik az igavonók és lovak nagy szaporodásából és a közös vagyon növekvéséből.”

A „munkakerülés“-re vonatkozólag azt mondja a közlemény írója, hogy az oroszországi 5,250,000 zsidó közül, kik mintegy 1,000,000 család tagjai, 293,000 család a kézműves. A gazdálkodással szívesen foglalkoznak ott, ahol az szabadságukban áll és 1885-ben 2,000,000 desjatinnál több földet munkáltak meg. „Az 1882. évi májusi törvények megtiltják a zsidóknak, hogy földműveléssel foglalkozzék és most azt lobbantják a szemükre, hogy lusták ahhoz, hogy a fáradságos parasztmunka után lássanak. Olybá tetszik a dolog, mintha valakit kigunyolnának azért, mert nem tud uszni s ugyanakkor eltíltanák őt a víztől. Éppen Oroszországban látja az ember a zsidóknak a földműveléshez való szeretetét és hajlamát. Ez kitetszik abból, hogy ma a földbirtokosok a törvényes tilalom dacára előszeretettel adnak bérletet a zsidó parasztnak és mert írásbeli szerződést nem köthetnek, beérik szóbelivel is. Egy orosz földbirtokos azt mondta nekem, hogy birtokát ily módon adta bérbe zsidóknak és hogy a bérleti összegből soha egy fillényt sem vesztett. Csak Cherson kormányzóságban áll még fenn a Miklós czár által 1848-ban alapított zsidó földműves kolónia, de ennek is a legnagyobb nehézségekkel kellett megküzdenie, melyeket a végrehajtó közegek a jólelkű uralkodó akarata ellenére mértek rája. Ma 21,000 lélekkel vannak és az ő munkakedvük és szívósságuk orosz hazájuknak becsületére válik. A zsidó kolonisták nagy szaporasága azonban új nehézségeket teremtett. Több földhöz nem juthattak és az a szántó, mely 10 embernek tudott kenyert adni, 50-et eltartani nem volt képes. Fölkerestem ezeket a kolonistákat és ők szükségben érkezett nemtőt láttak bennem. Az ő nyugodtságuk, önértékük s az a mód, melylyel bajukat, az éhséget elviselik, iránjukban tiszteletet keltett bennem. Soha csak egy kopet sem kértek tőlem, soha egyetlen haragos szóval sem hallottam a kormányt vagy az országot említeni. Fölösleges is mondanom, hogy az iszákosságnak ott nincs otthona. Mértékletesség a megszeghetlen szabály és a szomszédos orosz falvak az előttük álló példán okulva és a zsidó paraszttal való érintkezés útján mértékletességhez és józansághoz szoknak.”

„A tisztelet és gondosság, melylyel ezek a kolonisták asszonyaikkal bántak, okvetlenül meglep mindenkit, aki nyugoti Europa paraszttasszonyainak közös sorát ismeri. A gyermekek szépsége és eleveisége olyan mindennapi, hogy az ember kénytelen azt annak a szeretettel teljes gondosságnak tudni be, melylyel Izrael anyáit férjeik körül veszik. A benyomás, mit ezen zsidó parasztnak között szereztem, az aristokrata szellemi tulajdonságoké volt, mely mindnyájukkal közös. Tisztességtudásuk egy Burke-t is kielégíthetett volna. Nejeikkel szemben jószágosak és a legszeretreméltóbb atyák. A foltot úgy érzik mint a sebet és becsületes voltuknak legfényesebb tanujele az, hogy szavukra az oroszok úgy építenek, mint az írásra. Mindezen erényekhez bizonyos előkelő vonás járul, mely akaratlanul felkelti azon meggyőződést, hogy népszerűtlen voltuk, ha őszinték akarunk lenni, a fősgyökeres orosz lakosságot felülmúló, velük született fölényükben gyökeredzik.”

És White Arnold az oroszországi zsidóüldözések egyik nyitját ebben találja meg. Rendkívüli érdekes cikkének más helyén így szól: „A főczél, melyet az uralkodó osztályok a zsidók elnyomása közben követnek, az önvédelem. Az oroszok azt hiszik, hogy ha az éles eszű zsidók előtt szabad volna az út, a szent Oroszországot gyorsan megfertőztetné az ő szellemük. Ugy számítanak, hogy ha el nem nyomnák őket, 8 esztendő alatt a tengerészet és katonáskodás kivételével minden államhivatalt, mely jó fizetéssel jár, zsidók töltenének be. Én azonban azt hiszem, hogy ez a félelem kissé túlhajtott. A zsidóktól való ezen félelemhez csatlakozik még a becsületes vallásos gyűlölség. Oroszország egy tisztán keresztény orosz orthodox állam akar lenni, sem más hitet, sem más nemzetiséget nem akar látni, határain belül és az elsők, akiknek kiadták az utat, az idegenek közül származásra és hitre nézve a legidegenebbek a zsidók.“

Félelem és fanatizmus a gyökerei tehát a mostani zsidóüldözéseknek és kiűzéseknek, melyek ha egészen le lesznek bonyolítva, Oroszországnak sokba fognak kerülni. Mert White Arnold kiszámítja, hogy az 5 millió zsidó 60 millió rubelnál több adót fizet és hogy az általuk fizetett vámok és kereskedési illetmények meg 40 millióra rugnak, úgy hogy a zsidók kiűldözése Oroszország állami jövedelmére nézve évente 100 millió rubel kárt jelent.

A hadseregbe a zsidók évente 15.000 embert adnak. Tisztekké nem lehetnek, de valóban nem „közkatona“. „Három tábornok írta le nekem a zsidók rettenthetlen bátorságát, melyet a Sipka szoros harczaiban tanusítottak — írja White. Egyszer 25 önkéntesre volt szükség egy olyan állás elfoglalására, melyet csak emberélet árán lehetett megvásárolni és az első 13, aki jelentkezett — zsidó volt!“

És mégis elűzik őket. Az érte járó jutalmat — mondja Withe — a csár és Oroszország nem fogja elkerülni.

Török zsidók ünnepe.

III.

(Befejező közlemény.)

Katholikus Ferdinánd és Izabella földönfutói a katonák kiujait szenvedték, míg az ő vagyonukban dőzsölt a fejedelmi és felebaráti kapzsiság, s mint pl. Toledóban, a zsinagógában dicsőítette a kereszténység eszméit. Az új otthon utjait mindenütt véres tövis jelezte. De boldog volt, aki legalább ilyen otthonhoz is juthatott! Ezek meg ezek csak tévelyegtek a tengereken, összeszuszolva, betegen, szűk étellemmel s nem találhat befogadást sehhol.

A hajószemélyzet zsarolt, rabolt, erkölcstelenkedett, hogy az anyák tengerbe hányták édes gyermekeiket. Az éhező egy falat kenyeret, egy ital vizet hite árán szerezhetett, s az apák, anyák saját életüket gyermekükkel voltak kénytelenek megváltani.

Emberi erőt meghaladó volt a megpróbáltatás a révbe, jutók, mint Rómában, itt-ott a saját hitfeleiket is szemben találják magukkal szorra, és legtöbb helyütt

mindennek ára a — kereszt volt. Az afrikai kikötőkben Oranban, Algirban és Bugiában rájuk gyújtották a barakkokat, ahol megvonultak; akik Fezben szálltak partra, csak fűvel csillapíthatták éhségüket, mint a bárom; mások a genuai gátnál, étlen-szomjan veszték el, és akiket sem maguk, sem a halál meg nem váltott, rabszolgavásárra kerültek.

Viszonylag legjobban járt az a néhány ezernyi földönfutó, ki a félhold oltalmába menekülhetett, avagy a művelt és jólelkű nápolyi király, I. Ferdinánd védelme alá kerülhetett.

A Portugáliába menekültek idealizmusuk fejében csak a prolongált spanyolországi keserűségekre találtak. Az az öt esztendő, mit itt töltöttek, megújodása, sőt fokozása volt a lelki gyötrelmeknek, megkísértésnek és vértanuságnak. A nagy küzdelemben sokan el is szakadtak a zsidóságtól, de még többen lettek az embertelen erőszak áldozataivá.

Mintha a természet is ellenük esküdött volna, mindenütt dögvész járt a hazátlanok nyomában. A nápolyi király és a törökországi testvérek a helyi lakosság dühe ellen védtek a szerencsétleneket, ellenben másutt, és különösen Portugáliában a szabad préda tárgyává lettek.

A haszonleső II. János király a nép követeléseinek engedve, szigorubban fogta az egyezség feltételeit, mely az átutazóknak 8 havi maradási biztosítást adott. Hajókról gondoskodott, amit különben a busás jövedelem fejében magánvállalkozók is megtettek, de nem volt benne köszönet. A kapitányok a földönfutókkal szemben egyre követelőbbekké lettek, hónapokon át csatangoltak velük a tengeren, nagyobb szállítási díjat követeltek s hogy az élelem elfogyott, avval uzsoráskodtak annyira, hogy a szerencsétlenek még a rajtuk volt ruhát is kénytelenek voltak elvesztegetni kenyérért. Az így kifosztottakat azután, mikor nem volt tőlük zsarolni való, az eredeti megállapodástól eltérően, idegen, lakatlan vidékeken partra helyezték és átengedték őket a vademberek, vadulatok között rajuk váró sorsnak.

Ilyen viszonyok között, ha sokan letéve a hazájukba való visszatérés reménységéről, kifáradva a várakozásban, a további küzdelemre való erőt és erélyt elveszítve, útra keltek is, — sorsukkal elrettentették a Portugáliában visszamaradtakat. Graetz példaként Chajjat Judá b. Jákobot a kabbalistát említi, aki leírta az ő és 250 menekülő társa iszonyu sorsát.

A bizonytalan sors helyett, melynek rémséges valóságait az érdekelték hasztalan igyekeztek titkolni, a száműzöttek inkább választották — a rabszolgaságot, melybe őket II. János király kegyetlensége taszította, s inkább nézték, mint hurczolja el a féktelen térítési vágy 3–10 éves gyermekeiket, hogy a szent Tamás szigetén a felebaráti szeretet (!) vallásában nevelje ..

Keresztény történetírók ezt a körülményt nem ismerik el. Ők II. János portugál királyt elég türelmes-

nek tartják s azokat a szenvedéseket, miket a portugál krónikásokkal együtt a zsidó írók is följegyeztek, mind Manuel király korába helyezik, sőt Cantu egyenesen azt állítja, hogy Manuel az elődje által kötött szerződést magára nézve kötelezőnek nem tartotta s ebből az ő szerződészegéséből fakadt föl a száműzöttek fájdalmanak tengere.

Annyi kétségtelen és megdönthetetlen történeti tény, hogy a disztelen halált halt II. János helyébe 1895-ben lépett Manuel igen erős spanyol befolyás alatt állt. A »katholikus« fejedelmi pár örült leánya utján akarta őt magához kötni, hogy hatalmi vágyának és térítési szenvedélyének tovább is rabja lehessen. De a portugálok fiatal uralkodója, akit Graetz egyenesen zsidóbarátnak rajzol, természetesen nem akart belemenni ebbe a házasságba. II. Izabellára, az özvegy infansnőre, az idősebb királyleányra vetette a szemét. Katholikus Ferdinánd és Izabella ezt a körülményt kihasználták s egyéb föltételek mellett avval a kikötéssel ígérték oda Izabella leányuk kezét, hogy Manuel is üzze ki a zsidókat országából, még pedig a benszülőtteket és menekülteket egyaránt.

A szerelmes fiatal fejedelem ingadozott; a zsidók és szerelme tárgya meg az evvel járó spanyol korona között kellett választania...

A választás isten »választott népének« keservére ütött ki. 1496. november 30-án megtörtént a házasság II. Izabellával, aki a papok és különösen gyóntató atyja szavának engedve, addig nem akarta átlépni hazája határait, míg férje birodalma meg nem szabadul az »átokkal terhelt« zsidóságtól. Ugyanazon év deczember 24-ikén azután Manuel aláírta a rendeletet, mely a zsidóknak és móróknak meghagyta, hogy száműzés terhe alatt vegyék föl a keresztséget.

Ebben az időben sokkal többen mehettek Törökországba, mint az 1492-iki kiűzetés alkalmával. Graetz ugyan tagadja ezt s főlemli, hogy Manuel minduntalan egész a következő év októberéig kiterjesztette a haladékot, de a litása ellen vall az a történeti tény, — amit ő maga is említ — hogy a Portugaliából kiűzöttek magukkal vihették vagy onukat, hogy az ekkorra Törökországban új hazát találtak már hirt adhattak magukról, hogy általában kivándorlásuk elé sokkal kevesebb akadályt gördítettek, mint Spanyolországban. De e mellett a kivándorlás és megkeresztelkedés közt való alternatíva sem lehetett egyéb, mint csalétek, mert mikor a zsidók úgy látszik a haladék Jaczára sem igen keresték az üdvözítő egyházat, Manuel — a jó lelkű, spanyol befolyás alatt álló és neje, a katholikus II. Izabella szavára hajtó Manuel — elzaratta előlük a kikötöket és gyermekeiket erőszakkal hurczoltatta a keresztvíz alá.

Ezért írja aztán Cantu joggal a következőket: »Hogy kiragadjon annyi lelket a »p o k o l b ó l« (Ma-

nuel) jónak látta v i s s z a t a r t a n i a tizennégy éven aluli zsidó gyermekeket, hogy a keresztény vallásban neveltesse őket. Némelyeket nem engedett a király elhajózni, holott csak a muzulmánok közt remélhettek nyugalmat.«

Manuel fölismerte és becsülte a zsidók értékét és eredetileg, külső befolyásoktól menten, jó szívé volt, gondolkodásmódjával, jellemével ezért sokkal inkább összevág, aztán meg jóval valószínűbbnek is tetszik, hogy a zsidóknak elrabolt és megkeresztelt gyermekeik utján való visszatartására csak akkor határozta el magát, mikor látta, hogy a becses anyag mind sürűbben hagyja el országát. Ez okból zárták el előlük utójára a kikötöket is s — mint maga Graetz írja — az egyetlen szabadon hagyott kikötőben Lissabonban 20 000 lelket akadályoztak meg a továbbutazásban, betelepítették a városba, s mert sem az erőszakos térítésnek sem a csábitgatásnak nem engedtek, a kivándorlási haladék elmulasztása miatt egyszerűen rabszolgáknak nyilvánították őket.

Borzalmas az, amit az anyák tettek elhurczolni szánt gyermekeikkel. Mikor már sehogysem mentették meg magzataikat, kutba vetették őket, vagy bucsuzkodás ürügye alatt karjaikkal megfojtották saját szülőtteiket.

A telhetetlen fanatizmussal, melylyel »igaz hívőket« akartak szerezni, így állt szembe a martíromság és azon zsidók, akik közül vallásunknak ilyen vértanui kerültek ki, bizonyára nem félték már a veszélyt, nem a pusztulást, mely reájuk az idegenben várhatott, avagy amelynek a Törökország felé vezető úton kitéve lehettek.

A magunk részéről tehát 1497-et tartjuk annak az évnek, melyben a spanyol zsidók Törökországba beözönölhettek. Kétségtelen és történetileg beigazolt, hogy 1492-ben is sokan keresték fel a félhold birodalmát, de annak négy százados évfordulóját, hogy a kath. Ferdinánd és Izabella száműzöttjei Törökországban új hazát találtak az utódok, 1497-ben több joggal ünnepelhetnék volna.

De ha 1892-öt eltogadjuk is azon évnek, melyben a spanyol menekülők II. Bajazid országában otthont találtak, az időpont, peszach, melyen ennek 400 éves évfordulóját az idén ünnepelték, történetileg semmi esetre sem felel meg a valóságnak, mert csak a kiutasítási rendelet kelt 1492. márcz. 31-én a kivándorlás maga jóval később ugyanazon év július havában és tömegesen aug. 1-én és 2-án történt. A Törökországban való kikötés a mikor tehát az új haza földjére léptek a legjobb esetben is csak 1492 július havára tehető.

A török zsidók e szerint egy kicsit elsiették a dolgukat, de mentségükül szolgálhat hálaérzetük és a tisztelet vallásuk ezredéves emlékei iránt, melyek az első szédertől számítva 45 napos gyászt parancsolnak s a történeti évfordulón ab hó 9-én a jeruzsalemi templom kétszeres elpusztulását siratják.

Ünnepésre leghelyesebb lett volna sevuoszt, azt az örömnapot választani, amikor megtörtént a tiz pa-

rancsolat kinyilatkoztatása és virágerdőbe borulnak zsinagogáink mindenütt a föld kerekén, ahol csak dicsőítik irgalmát és kegyelmét az Egyetlenegynek, kiért Spanyolország száműzöttjei, mint annyi más vallásbeli testvérük, vagyont, hazát elhagytak és családi kötelekeket is szerteszakgattak.

Haber Samu.

Magyar-zsidó családok. Pakfong-ember.

IV.

Elbeszélés

(3)

— Dalárfy Vilmos vagyok — szól méltóságteljesen hősünk. Az a borotvált arcú sovány uri ember pislogott egyet szemeivel és végig jártatta tekintetét Vili elegans külsején, balhóna alatt tartott galambszinü felöltőjén, s aztán orcájára nézett, melyről csak ugy csüngött le a hus.

— A direktor vagyok — felelte aztán. Jó, hogy megjött. A szinlapkihordónk betegeskedik. Vegye ezt a nyalábot s adjon belőle mindenkinek, aki csak elfogadja.

— Hogyan? Szinlapkihordó legyek?

— Szerződés szerint. Ön kötelezte magát a színház érdekeit szíven hordani. Elegáns külseje ma teli házat csinálhat nekünk. Menjen csak fiatal ember. Menjen.

Ez volt az első keserű falat.

Harmadnap aztán beosztották, első baritonista lett a karban. De azért játszott Peturt is „Bánk-bán“-ban, s Zsupánt is a „Czigánybáróban“. Ment hát eleinte minden a legnagyobb rendben. De a társait kezdte azonközben egyre jobban megösmerni.

Egy kollégájuk huszonöt éves színész-jubileumát ülték. A vendéglős kétféle asztalt terített. Az egyikhez azok ültek, akik kifizették a bankettért járó egy flört. A másikonál hitelben ettek. Persze, hogy az lett teli. Egy hét múlva bátorkodott csak a színház tájékára a korcsmáros.

— Azt a csekély hátrálékot . . .

— Kedves uram. Kössünk egy üzletet. Ön ad nekem — szól a naturbursch — még egy flört és én ezért önnek két flörrel tartozom.

— Vagy tudja mit — mondá a direktor — itt van husz elsőrendű jegy. A mit mi ettünk, ön nézze le.

Vilit más becsületfogalommal eresztették el hazulról.

Közben tétre fordult az idő, de Vili nem látott még egy árva fillért sem, diadalokat sem, csak nyomort maga körül és jókedvet.

Egy téli este betéved hozzá a lírai szerelmes.

— Uram öcsém, adja kölcsön ma estére a szalonkabátját, reggel visszaküldöm.

Egy negyedóra múltán az intrikus kopog.

— Uram öcsém, elkérem estére az öltözék ruháját. Koczogtatnak harmadszorra.

— Nyakkendőre, czilinderre és a lakcipellőjére volna nagy szükségem, ha kegyeskednék . . .

Vili otthon maradt az este, nem volt miben ki mennie.

Másnap pedig hasztalan várt. A maga pénzén kellett visszaváltania a zálogházból mindent.

— Kenyérre köllött öcsém!

Trikóra volt egyszer Vilinek szüksége s odafordult az egyik társához.

— Od'adom öcsém, de hárman is belefértek.

— Kitöltöm.

Ugy tön, de a szinpadon esett le róla. Szerencsére nem látta senki, csak a vendéglős, a ki egymaga nézte — keserves sóhajtások között — az előadást: a bankett fejében!

Ripacs-világ volt biz a!

Elhatározta hát a direktor, hogy útnak erednek, s Sárosd, Putnok, Verőcze, meg a jó Ég tudja miféle nemzeti nagykorcsmákban folytatják a hazai művészet népszerűsítését.

— Gyűsz-é velünk öcsém?

Öcsém uram épp az nap levelet kapott. Szomoru hirt hozott a posta, szomorut. Leégett a gyáruk, oda mindenük. Lászon hát ezentul maga a kenyere megszerzése után, nincs mit küldeni, koldusok lettünk, koldusok — írta az anyja. Édes fiam, édes fiam!

— Édes anyám! — zokogta a fiu.

— Nem megyek hát világgörutra — szól végül a fiu. Haza megyek — beállok mindennapi embernek. Nem nekem való a dicsőség utja! Kenyér köll!

Ugy tön.

*

Aztán beállott mindennapi embernek. Robotba dolgozni. Kereskedelmi tanfolyamra ment s nagy keserve sen, de bevégezte. Aztán mikor kész lett, diplomás kereskedő, kereste a kereskedést, de nem találta sehhol.

A sógora — mert Katiczát elvette egy olyan mindennapi ember — váltig biztatta: eredj katonának. Az nem mindennapi élet. De félt a munkától. Még véreben volt a régi élet.

Végre ráfanyalodott. Leszolgálta az önkéntesi évet, s megint ott volt, ahol azelőtt. Állást keresett. Fényes bizonyítványokkal, nagy színész-tehetséggel, jó vig kedélylyel — keresett állást. De ehhez nem elég a fényes bizonyítvány, a nagy színész-tehetség és a vig kedély: protekció kell hozzá. Azért hát protekciót keresett. Nagy összeköttetések voltak, előkelő rokonságuk, — s kereste a protekciójukat. De ehhez meg nem elég az összeköttetés, a rokonság, — mindez mult, most élő, viruló jelen kellene.

De jelenje ám nem volt!

*

Elment hát jelent keresni, s tényleges tisztnek állott be. Elküldték egy kisebb vidéki városba szolgálni.

Elment.

(Folyt. köv.)

Lázár Béla.

AZ ERŐSEK.

— Elbeszélés a kisvárosi zsidó népeletről. — (12)

Irla: **Bernstein A.**

III.

A bészhamidrasban (imaház) elcsöndesedtek s vele együtt hangtalanra vált az éjszaka. Salme, közel szorultva Mendel felé fordult, aki elgondolkozva némán bámult maga elé.

— Mendel — kérdezte félénken — nem tudnád-e megmondani nekem, mi a te bajod?

— Nem én! — sóhajtott Mendel.

— Mendel — kötött bele Salme egy kis szünet után újra — nem mondhatnád-e meg a rabbinak, mi nyomja a lelkedet?

Mendel még nagyobb sóhajtott:

— Hidd el, reb Salme, lehetetlen, lehetetlen!

— Mendel — szólt Salme szinte remegő hangon és közben aggodalmasan kulcsolta össze kezeit. — Mendel, hát nem tudod-e lelkedet föltárni a magasztalt isten előtt? Hiszen — folytatta megindultságától szinte hangtalanul — hiszen ő a mi istenünk, jó és irgalmas isten, aki megsebzí, de be is gyógyítja minden emberfiának szívét.

Mendel sóhajva tápázkodott föl és tekintetével a csillagos eget kereste.

— Irgalmas isten — mondá — te mindent tudsz! Hát küldhetnél-e segedelmet az én árva szívemnek is?

— Mendel — vágott közbe Salme elevenebben s azonközben megragadta az ifju karját — Mendel, már hogy tud-e? Hát nem tudod, hogy istennél a segítség? Hát nincs-e az megírva: »bizzál az örök istenben és reménykedjél benne, mert ő megsegít!«

A jámbor vigasztaló gyöngéd lelkével jól érezte, hogy mondása jól esett a barátjának és ezért Mendel hízegően vállat veregetve, egészen megkönnyebbülten folytatta:

— Ugy bizony, Mendel, ha sem velem, sem a rabbi-val nem beszélhetsz, akkor csak fordulj hozzá, meglátod, elérkezik az ő segedelme.

Aztán elhallgattak mindaketten; Salme a megrendültségtől és Mendel az álmodozó reménységtől.

A bészhamidrasból is megnyugtatóbban zendült az ének. A kesergő dallamot a reménységé válotta föl mely fölolvadt az imában:

Meddig omol még le Zion könyvatakja!
Jeruzsalem ajka meddig nyil panaszra?
Szenteld meg, ó, gyászát, Zion fájdalomának
Irgalmazz és Salem*) falai fölállnak!

A panaszolkodók fölkeltek a padlózatról és fölsíró imában kétszer zendült meg: »Vezess minket vissza istenem magadhoz, hogy visszatérjünk, ujjtsd meg nap-

*) Jeruzsalem

jaink, amiként hajdanta, erre aztán beköszöntött az éjjeli csönd a községbe.

— Nagyanyóka! — szólt Hendele, midőn nagyanyját fölsegítette a számolyról — nem kívánczol az ágyadba?

— Fiam, — válaszolt ez — tedd be az ablakot, aztán feküdj le szépen; megtalálom én magam is a nyugovómat.

Miután Hendele az ablakokat behúzta, még egy kis időre odatámaszkodott az öreg szüle karosszékéhez, aki megfeszült figyelemmel fülelt ki az utcára, honnan a hazatérők legnesztelenebb lépései is behallatszottak, amint megkoppantak a kövezetlen uton. Jó hallása megtudta különböztetni az arra haladó minden lépését, minden sóhaját, minden köhintését. Mikor ez a nesz már mind elhangzott és Hendele a lefekvés előtti fennhangon mondanó imához készült, az öreg szüle megint csak megszólalt és felig-meddig kedvetlenül rázta a fejét:

— Mendel gibbort sem jönni, sem menni nem hallottam az éjfél gyászhoz. Pedig miatta ma sokkal nagyobb volt a gyász a kilében, mint akármelyik más napon.

Hendelenek úgy tetszett, mintha ez a kérdés neki szólana; de nem tudta magát rászánni, hogy a választ fennszóval adja meg. Csak mikor az öreg szüle kis idő múltán a lefekvés előtti imához készült, akkor szólalt meg bizonytalan hangon, elpiruló orczával:

— Ugy hiszem, nem igen szívesen jár az utcán meg az emberek között, mert nem akarja, hogy szánakozzanak rajta

Az öreg szüle ráügyelt, de hallgatott — azután lehorasztotta a fejét és Hendelével belekapott a lefekvés előtti imába, végül mindaketten rágyujtottak arra a zsidó-német da'ra, melyet akkorjában minden rendű és rangú zsidó asszony nagyon kultivált:

Lelkem isten kezébe ajánlom
Anyatestből, mely kivezetett,
Ő segítőm, ő nekem a gyámom
Szentelt neve messze ismerett. « stb

A mi két emberünk azonközben még mindig a Visztula partján üldögélt mély hallgatásba merülve; de a langyos éjszakai szellő és a vigasztaló hű barát közelsége szemmel láthatólag engesztelni kezdtek a Mendel lelkét és midőn a Salme kezével ismét megveregette a Mendel vállát, mintha újra meg újra figyelmeztetni akarta volna, hogy mondja el az irgalmas istennek, amit senki másra nem bizhat, bizony még a néma szomorúság kérge is lehámlott a Mendel szíveről és olyan eleven-séggel fordult a Salme felé, mint hetek óta sem:

— Jó, reb Salme, — így szólt — föltárom a szívemet az isten előtt, dicsértessék a neve, de most megvigyázd, mit mondok neked, és mi lesz a hozzád való kérésem.

(Folyt. köv.)